T.C.
GEBZE TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

DUYGUSAL ZEKÂ VE KONTROL ODAĞININ ÖZ YETERLİLİK VE GİRİŞİMCİLİK NİYETİ ÜZERİNE ETKİSİ

ÜMİT BAYRAKTAR

YÜKSEK LİSANS TEZİ
STRATEJİ BİLİMİ ANABİLİM DALI

DANIŞMAN: DOÇ.DR. SERHAT ERAT

TEMMUZ 2024

T.C.
GEBZE TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

DUYGUSAL ZEKÂ VE KONTROL ODAĞININ ÖZ YETERLİLİK VE GİRİŞİMCİLİK NİYETİ ÜZERİNE ETKİSİ

ÜMİT BAYRAKTAR

YÜKSEK LİSANS TEZİ
STRATEJİ BİLİMİ ANABİLİM DALI

DANIŞMAN: DOÇ.DR. SERHAT ERAT

TEMMUZ 2024

T.R.

GEBZE TECHNICAL UNIVERSITY

GRADUATE SCHOOL

THE EFFECT OF EMOTIONAL INTELLIGENCE AND LOCUS OF CONTROL ON SELF-EFFICACY AND ENTREPRENEURIAL INTENTION

ÜMİT BAYRAKTAR

A THESIS OF MASTER OF SCIENCE

DEPARTMENT OF STRATEGY SCIENCE

ADVISOR: ASSOC. PROF. DR. SERHAT ERAT

JULY 2024

YÜKSEK LİSANS JÜRİ ONAY FORMU

GTÜ Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yönetim Kurulunun 01/07/2024 tarih ve 2024/33 sayılı kararıyla oluşturulan jüri tarafından 18/07/2024 tarihinde tez savunma sınavı yapılan Ümit BAYRAKTAR'ın tez çalışması Strateji Bilimi Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir.

JÜRİ

ÜYE

(TEZ DANIŞMANI) : Doç. Dr. Serhat ERAT

ÜYE : Doç. Dr. Fatih KOÇ

ÜYE : Doç. Dr. Kültigin AKÇİN

ONAY

Gebze Teknik Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yönetim Kurulunun

……/……./...…. tarih ve …..…/…... sayılı kararı.

İMZA/MÜHÜR

ÖZET

Bu araştırma, duygusal zekâ, kontrol odağı, öz yeterlilik ve girişimcilik niyeti arasındaki ilişkileri incelemektedir. Çalışmanın amacı, söz konusu ilişkilerin anlaşılmasına ve bu alandaki literatüre katkıda bulunmaktır.

Gebze Teknik Üniversitesi'nde çeşitli bölümlerden seçilen 375 lisans öğrencisi üzerinde yürütülen araştırmada, katılımcıların duygusal zekâ, kontrol odağı, öz yeterlilik ve girişimcilik niyetine ilişkin algılarını ölçmek amacıyla literatürden seçilen ölçekler kullanılarak hazırlanan anketler kullanılmıştır. Elde edilen veriler SPSS paket programı kullanılarak analiz edilmiştir.

Analizler, duygusal zekâ ile öz yeterlilik arasında güçlü ve pozitif bir ilişki olduğunu ortaya koymaktadır. Yani, duygusal zekâsı yüksek olan bireylerin, öz yeterlilik algılarının da daha güçlü olduğu görülmektedir. Benzer şekilde, kontrol odağı ile öz yeterlilik arasındaki ilişki de pozitif ve anlamlıdır, bu da kontrol odağına sahip bireylerin öz yeterlilik düzeylerinin daha yüksek olduğunu göstermektedir.

Duygusal zekâ, kontrol odağı ve öz yeterliliğin girişimcilik niyeti üzerindeki etkilerini inceleyen bulgular, duygusal zekâ ve öz yeterliliğin girişimcilik niyeti ile pozitif ve anlamlı bir ilişki içinde olduğunu göstermektedir. Öte yandan kontrol odağı ile girişimcilik niyeti arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Yani, kontrol odağının girişimcilik niyeti üzerindeki etkisi belirgin değildir. Araştırma kapsamında oluşturulan beş hipotezden dördü kabul edilmiş, biri kabul edilmemiştir. Bu araştırmanın sonuçları, benzer konulardaki gelecekteki araştırmalara ve alan yazınına önemli katkılar sağlayacaktır.

Anahtar Kelimeler: Duygusal Zekâ, Kontrol Odağı, Öz Yeterlilik, Girişimcilik Niyeti

ABSTRACT

This research examines the relationships between emotional intelligence, locus of control, self-efficacy, and entrepreneurial intention. The aim of the study is to understand these relationships and contribute to the literature in this field.

In the research conducted on 375 undergraduate students selected from various departments at Gebze Technical University, surveys prepared using scales selected from the literature were used to measure participants' perceptions of emotional intelligence, locus of control, self-efficacy, and entrepreneurial intention. The data obtained were analyzed using the SPSS package program.

The analyses reveal a strong and positive relationship between emotional intelligence and self-efficacy. That is, individuals with high emotional intelligence also tend to have stronger perceptions of self-efficacy. Similarly, the relationship between locus of control and self-efficacy is positive and significant, indicating that individuals with a locus of control also have higher levels of self-efficacy.

Findings examining the effects of emotional intelligence, locus of control, and self-efficacy on entrepreneurial intention indicate a positive and significant relationship between emotional intelligence and self-efficacy with entrepreneurial intention. However, no significant relationship was found between locus of control and entrepreneurial intention. Thus, the impact of locus of control on entrepreneurial intention is not significant. Four out of the five hypotheses created in the scope of the research were accepted, while one was not. The results of this research will provide important contributions to future research and literature in similar subjects.

Key Words: Emotional Intelligence, Locus of Control, Self-Efficacy, Entrepreneurial Intention

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans tez çalışmamın başından itibaren bilgi ve tecrübesiyle her zaman yanımda olan ve bana rehberlik eden sayın hocam Doç. Dr. Serhat ERAT'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Rehberliğiniz ve destekleriniz olmadan bu çalışmayı bitirmem mümkün olmazdı.

Ayrıca, tez yazım sürecinde değerli katkılarıyla çalışmamın gelişmesine yardımcı olan Dr. Yavuz Selim BALCIOĞLU'na da teşekkürlerimi sunarım.

Son olarak, eğitim hayatım boyunca her zaman yanımda olan ve bana maddi ve manevi destek veren sevgili annem, babam ve eşime sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Sizlerin sevgisi ve güçlü desteği, her zaman benim için en büyük motivasyon kaynağı olmuştur.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET	v
ABSTRACT	vi
TEŞEKKÜR	vii
İÇİNDEKİLER	viii
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ	x
ŞEKİLLER DİZİNİ	xi
TABLOLAR DİZİNİ	xii
1. GİRİŞ	1
1.1. Amaç	2
1.2. Yöntem	3
1.3. Bölümler	3
2. DUYGUSAL ZEKÂ KAVRAMI	5
3. KONTROL ODAĞI KAVRAMI	10
4. ÖZ YETERLİLİK KAVRAMI	14
4.1. Öz Yeterlilik Bilgi Kaynakları	14
4.1.1. Deneyim	14
4.1.2. Başkalarını Gözlemlemek	14
4.1.3. Sosyal İkna	15
4.1.4. Fizyolojik ve Duygusal Faktörler	15
4.2. Öz Yeterliliğin Boyutları	16
4.2.1. Düzey	16
4.2.2. Dayanıklılık	17
4.2.3. Genellenebilirlik	17
5. GİRİŞİMCİLİK VE GİRİŞİMCİLİK NİYETİ KAVRAMI	20
5.1. Girişimci Olay Modeli	22
5.1.1. Algılanan İstenirlik	23
5.1.2. Harekete Geçme Eğilimi	23
5.1.3. Algılanan Uygulanabilirlik	23
5.2. Planlı Davranış Teorisi	24
5.2.1. Davranışa Yönelik Tutumlar	24
5.2.2. Sosyal Normlar	25
5.2.3. Davranış Kontrolü	25
6. DEĞİŞKENLER ARASINDAKİ İLİŞKİLER	26
6.1. Duygusal Zekâ ve Öz Yeterlilik İlişkisi	26
6.2. Kontrol Odağı ve Öz yeterlilik İlişkisi	27
6.3. Öz Yeterlilik ve Girişimcilik Niyeti İlişkisi	28
6.4. Duygusal Zekâ ve Girişimcilik Niyeti İlişkisi	30
6.5. Kontrol Odağı ve Girişimcilik Niyeti İlişkisi	31
7. YÖNTEM VE BULGULAR	34
7.1. Araştırma Modeli	34
7.2. Örneklem ve Veri Toplama Süreci	34
7.3. Ölçekler	35

7.3.1. Duygusal Zekâ Ölçeği 35
7.3.2. Kontrol Odağı Ölçeği 35
7.3.3. Öz Yeterlilik Ölçeği 35
7.3.4. Girişimcilik Niyeti Ölçeği 36
7.4. Verilerin Analizi ve Bulgular 36
7.4.1. Demografik Bulgular 36
7.4.2. Faktör Analizi 40
7.4.3. Korelasyon Analizi 42
7.4.4. Değişkenlere Ait Hipotez Testi 43
7.4.4.1. Duygusal Zekâ ve Kontrol Odağının Öz Yeterlilik Üzerindeki Etkileri 43
7.4.4.2. Duygusal Zekâ, Kontrol Odağı ve Öz yeterliliğin Girişimcilik Niyeti Üzerindeki Etkileri 44
7.4.5. Hipotez Sonuçları 46
8. SONUÇ 47

KAYNAKLAR 50
ÖZGEÇMİŞ 62
TEZ ÇALIŞMASI KAPSAMINDA YAPILAN YAYINLAR 63
EKLER 64

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

B	:	Beta
CRA	:	Cronbach Alpha
DF	:	Degree of freedom
DZ	:	Duygusal zekâ
EQ	:	Emotional quotient
H	:	Hipotez
IQ	:	Intelligence quotient
KMO	:	Kaiser- Mayer- Olkins
P	:	İstatiksel anlamlılık seviyesi
SİG	:	Significant
SPSS	:	Statistical Package for the Social Sciences

ŞEKİLLER DİZİNİ

	Sayfa
Şekil 4.1: Öz Yeterliliğin Bileşenleri	16
Şekil 5.1: Girişimci Olay Modeli Teorisi	22
Şekil 5.2: Planlı Davranış Modeli Teorisi	24
Şekil 7.1: Araştırma Modeli	34

TABLOLAR DİZİNİ

	Sayfa
Tablo 2.1: Duygusal Zekâ Yaklaşımlarının Karşılaştırması	7
Tablo 2.2: Duygusal Zekâ Ölçeklerine Ait Örnekler	8
Tablo 3.1: İç ve Dış Kontrol Odağına Sahip Bireylerin Davranışsal Farklılıkları	12
Tablo 4.1: Yüksek ve Düşük Öz Yeterliliğe Sahip Bireyler Arasındaki Farklar	19
Tablo 5.1: Girişimci ve Girişimcilik Tanımlarının Evrimi	21
Tablo 7.1: Cinsiyet Dağılımı	36
Tablo 7.2: Yaş Aralığı Dağılımı	37
Tablo 7.3: Eğitim Görülen Bölüm	37
Tablo 7.4: Eğitim Görülen Sınıf	38
Tablo 7.5: Öğrenci Kulüp Üyeliği	38
Tablo 7.6: Medeni Durum	38
Tablo 7.7: İstihdam Durumu	39
Tablo 7.8: Ailede Girişimci Varlığı	39
Tablo 7.9: Çalışmak İstenen Sektör	39
Tablo 7.10: KMO ve Bartlett's Testi	40
Tablo 7.11: Kullanılan Ölçeklere Ait Faktör Analizi Sonuçları	41
Tablo 7.12: Korelasyon Analizi Sonuçları	42
Tablo 7.13: Duygusal Zekâ ve Kontrol Odağının Öz yeterlilik Üzerindeki Etkisi	43
Tablo 7.14: Duygusal Zekâ, Kontrol Odağı ve Öz yeterliliğin Girişimcilik Niyeti Üzerindeki Etkisi	45
Tablo 7.15: Hipotez Sonuçları	46

1. GİRİŞ

Girişimcilik, toplumların ekonomik ve sosyal kalkınmasında önemli bir itici güçtür. Yenilikçiliği teşvik ederek ve yeni iş fikirlerinin hayata geçirilmesini sağlayarak ilerlemeyi desteklemektedir. Yapılan bir dizi araştırma, ekonomik büyüme, kalkınma ve girişimcilik arasındaki sıkı ilişkiyi doğrulamaktadır (Harper, 2003; Toma vd., 2014; Lepojevic vd., 2016; Doran vd., 2018; Sagar vd., 2023). Bu çalışmalar, girişimciliğin sadece bir iş modeli olmaktan öte, aynı zamanda toplumları daha dirençli, yenilikçi ve sürdürülebilir kılmada kritik bir unsur olduğunu göstermektedir. Bilimsel araştırmalar, ekonomi politikaları ve eğitim-öğretim politikaları son yirmi yılda girişimcilik kavramını daha fazla öne çıkarmıştır. Girişimciliğin istihdamın artmasına, iş gücü piyasasının dinamikleşmesine ve yeni işletmelerin kurulmasına katkıları giderek daha iyi anlaşılmaktadır. Bu nedenle, birçok ülke ve kurum girişimciliği desteklemek için eğitim ve destek programları oluşturulmuştur (Naude, 2008). Bir kişinin kendi işini kurma veya büyütme arzusu, girişimcilik niyeti olarak bilinir. Kişisel nitelikler, eğitim geçmişi, çevresel faktörler, erişilebilir kaynaklar ve psikolojik etmenler bu niyeti şekillendirmektedir (Kenmegni ve Assiga, 2020). Duygusal zekâ, kontrol odağı ve öz yeterlilik gibi psikolojik faktörler, girişimcilik niyetinin belirlemesinde önemli rol oynayabilmektedir.

Duygusal zekâ, kişinin hem kendi duygularını hem de başkalarının duygularını etkili bir şekilde anlama, yönetme ve kullanma becerisidir. Bu beceri, bireyler arası ilişkilerden iletişime, sorunları çözme yeteneğine kadar yaşamın pek çok alanında önemli bir rol oynamaktadır. Duygusal zekâ, duyguları akıllıca ele alma kabiliyetini temsil eder. İnsanların başarılı olabilmeleri ve hedeflerine ulaşabilmeleri için duygularını tanıma ve yönetme becerisine sahip olmaları gerekmektedir (Goleman, 2003).

Kontrol odağı, bireylerin olayları ve yaşamlarındaki durumları nasıl algıladıkları ve bu olayları hangi faktörlere bağladıklarıyla ilgili bir kavramdır. İç kontrol odağı ve dış kontrol odağı olmak üzere iki temel türü vardır. İç kontrol odağına sahip bireyler, genellikle kendi eylemlerinin ve kararlarının olayları etkileyen temel faktör olduğuna inanırlarken, dış kontrol odağına sahip bireyler yaşadıkları olayları genellikle dış faktörlere, şansa, kadere, başkalarına veya genel olarak dış etmenlere bağlarlar.

Kontrol odağı girişimcilik niyetinin geliştirilmesinde önemli bir faktördür ve bu durum birçok araştırma tarafından desteklenmiştir (Mueller ve Thomas, 2001).

Öz yeterlilik, kişinin belirli bir görevi başarıyla yerine getireceğine dair içsel bir inancı temsil eder. Bu inanç, motivasyonu ve davranışları doğrudan etkileyerek, kişinin başarıya ulaşma olasılığını önemli ölçüde artırabilmektedir. Girişimcilik niyetini belirlemede temel bir faktör, bireyin yeni bir iş kurma ve yönetme yeteneğine olan güvenidir. Bu güven, girişimcilik öz yeterliliği olarak adlandırılır ve girişimcilik niyetinin belirlenmesinde etkili bir belirleyici olarak kabul edilir (McGee, 2009).

Duygusal zekâ, kontrol odağı ve öz yeterliliğin girişimcilik niyeti üzerindeki etkilerini incelemek için, bu araştırmada özel bir örneklem kullanılmıştır. Bu çalışmada, genç yaşları, yüksek girişimcilik potansiyelleri ve eğitim süreçlerinde kazandıkları bilgi ve beceriler nedeniyle üniversite öğrencilerinden oluşan bir örneklem tercih edilmiştir. Gebze Teknik Üniversitesi'nin lisans öğrencileri, bu araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır. Literatürde, üniversite öğrencilerinin girişimcilik niyetinin incelendiği birçok çalışmada örneklem olarak seçildikleri görülmektedir (McLaughlin, 2019; Wijangga ve Sanjaya, 2019; Ekawarna vd., 2020; Yuliyanti, 2021; Arkorful ve Hilton, 2022; Ferreira-Neto vd., 2023). Gebze Teknik Üniversitesi, İşletme, Mimarlık, Mühendislik, Temel Bilimler ve Havacılık ve Uzay Bilimleri fakülteleri ile geniş bir öğrenci yelpazesi sunmaktadır. Bu akademik çeşitlilik, farklı disiplinlerden gelen öğrencilerin girişimcilik niyetlerini ve bu niyetleri etkileyen psikolojik faktörleri incelemek için zengin bir veri kaynağı sağlamaktadır. Ayrıca, üniversitenin ders programlarında girişimcilik derslerinin bulunması ve Teknoloji Transfer Ofisi ile Teknopark gibi girişimciliği destekleyici yapıların varlığı, bu örneklemin seçilmesinde önemli etkenlerdir.

1.1. Amaç

Araştırmanın amacı, üniversite öğrencilerinin duygusal zekâ ve kontrol odağının öz yeterlilik ile girişimcilik niyeti üzerindeki etkilerini ortaya koymaktır. Bu çalışma, üniversite öğrencilerinin girişimcilik alanında önemli potansiyel adaylar olmaları nedeniyle girişimcilik literatürüne katkı sağlamayı amaçlamaktadır.

1.2. Yöntem

Duygusal zekâ, kontrol odağı, öz yeterlilik ve girişimcilik niyeti değişkenleri üzerine yapılan araştırmalar incelenerek literatür taraması gerçekleştirilmiştir. Literatür taramasının ardından Gebze Teknik Üniversitesi'nde farklı bölümlerde ve sınıflarda eğitim gören 375 öğrenciden anketler aracılığıyla veri toplanmıştır. Anket çalışması kapsamında öğrencilere demografik ve tanımlayıcı sorular ile literatürden alınan ölçeklerin soruları yöneltilmiştir. Toplanan verilerin analizinde SPSS programı kullanılmış ve güvenilirlik, faktör analizi ve regresyon gibi istatistiksel yöntemler uygulanmıştır.

Duygusal zekâ, kontrol odağı, öz yeterlilik ve girişimcilik niyeti konusunda literatürde birçok çalışmaya ulaşılmıştır, fakat literatürde, bilgimiz dahilinde bu dört değişkeni bir arada inceleyen bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu sebeple çalışmanın alan literatüre katkı sağlaması ve gelecekteki çalışmalara örnek teşkil etmesi amaçlanmıştır.

1.3. Bölümler

Araştırma dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, duygusal zekâ, kontrol odağı, öz yeterlilik ve girişimcilik niyeti kavramlarına derinlemesine bir bakış sunulmuştur. Duygusal zekâ, bireylerin duygularını anlama, yönetme ve başkalarıyla etkileşim kurma yeteneklerini içerirken, kontrol odağı bireylerin olayları dış etkenlere veya kendi yeteneklerine atfetme eğilimleri olarak açıklanmıştır. Öz yeterlilik, bireylerin belirli bir görevi başarma konusundaki inançlarını ifade ederken, girişimcilik niyeti ise bireylerin girişimci faaliyetlere katılım niyetlerini belirtmektedir.

İkinci bölümde, birinci bölümde tanımlanan değişkenler arasındaki ilişkiler ve bu ilişkilerin daha önce yapılmış araştırmalarla desteklenen bulguları incelenmiştir. Bu bağlamda, duygusal zekânın ve kontrol odağının öz yeterlilik üzerindeki etkisi, duygusal zekâ, kontrol odağı ve öz yeterliliğin girişimcilik niyeti üzerindeki rolü gibi konular ele alınmıştır. Önceki araştırmalardan elde edilen bulgular, bu ilişkilerin karmaşıklığını ve önemini vurgulamaktadır.

Üçüncü bölümde, araştırmanın yöntemi ve bulguları detaylı bir şekilde sunulmuştur. Araştırma modeli, hipotezler, örneklem ve veri toplama teknikleri açıklanmış, kullanılan ölçeklerin geçerliliği ve güvenirliği değerlendirilmiştir. Veri analiz süreci, istatistiksel tekniklerin kullanımıyla ve elde edilen sonuçların yorumlanmasıyla birlikte sunulmuştur. Bu bölüm, araştırmanın metodolojik temelini oluşturarak, elde edilen bulguların güvenilirliğini ve geçerliliğini sağlamaktadır.

Dördüncü ve son bölümde, çalışmanın sonuçlarına, önerilere ve kısıtlara odaklanılmıştır. Araştırmanın bulguları, birinci ve ikinci bölümde ortaya konan teorik çerçevenin uygulanmasının sonuçlarını yansıtmaktadır. Bu bölümde, araştırmanın katkıları ve sınırlamaları vurgulanmış, gelecekteki araştırmalar için öneriler sunulmuştur.

2. DUYGUSAL ZEKÂ KAVRAMI

Duygu (emotion) kelimesi, Latince "emovere" kelimesinden türetilmiştir ve "harekete geçirmek" anlamını taşır. Duygular, beyin tarafından diğer organlara acil tepkiler verilmesi gerektiği hakkında iletilen sinyallerdir. Bir duygunun temel işlevi hayatta kalmayı sağlamak ve bir tepkiyi tetiklemektir, örneğin tehlike anında kaçma tepkisi gibi. İnsanlık, binlerce yıl boyunca öncelikle hayatta kalmaya programlanmıştır. Duygular, beyindeki R-kompleks adı verilen en ilkel bölgeyle ilişkilendirilir ve temel hayatta kalma işlevlerini düzenlemekten sorumludurlar (Schulz ve Magistretti, 2012).

Zekâ (intelligence) kelimesi Latince "intelligentia" kelimesinden türetilmiştir ve "algılama yeteneği, anlama" anlamını taşımaktadır. İnsanoğlunun en önemli özelliği, gelişmiş beyninden, yani neokorteks'ten kaynaklanmaktadır (Hawkins vd., 2019). Neokorteks, daha yüksek bilişsel işlevlerin merkezini temsil eder ve strateji yapma, bilinçli düşünme, algılama, akıl yürütme gibi karmaşık bilişsel süreçleri kontrol etmektedir (Szafranski, 1997).

Edward Thorndike, 1920 yılında "sosyal zekâ" kavramını ortaya atmıştır. Thorndike, sosyal zekâyı "yetişkinlerle ve çocuklarla başarılı bir iletişim kurma, onları anlama ve ilişkilerde mantıklı kararlar alabilme yeteneği" olarak tanımlamıştır (Thorndike, 1920). Psikolog Howard Gardner ise 1983 yılında Thorndike'ın teorisini temel alarak bilişsel yeteneklerimizi geliştirmemizi sağlayan çeşitli zekâ türlerini açıklamıştır (Gardner, 1983).

Salovey ve Mayer, duygusal zekâ kavramını ilk kez 1990 yılında yayınladıkları makaleyle literatüre kazandırmışlardır. Aynı yıl, bu kavramın ölçümü için bir test de geliştirmişlerdir. Salovey ve Mayer, makalelerinde duygusal zekâyı, bir kişinin kendi duyguları yanında başkalarının duygularını da tanıma, anlama, kullanma ve yönetme becerisi olarak tanımlamışlardır. Bu ilk çalışmanın ardından birçok araştırmacı, eğitimden işletmeye kadar farklı alanlarda çeşitli uygulamalar geliştirmiştir (Goleman, 1995; Bar-on, 1997; Schutte vd., 1998). Ancak, kavramın geniş kitlelerce tanınması, New York Times gazetesinde çalışan psikolog ve gazeteci Daniel Goleman'ın 1995 yılında yazdığı "Duygusal Zekâ" adlı kitabıyla gerçekleşmiştir (Goleman, 1995). Bu kitap, iş yerindeki başarının yalnızca yüksek entelektüel kapasiteye bağlı olmadığını, duyguların da başarıda önemli bir rol oynadığını vurgulayarak şirketlerin dikkatini

çekmiştir. Kitap, yayımlandıktan iki yıldan kısa bir süre sonra yirmi bir farklı dile çevrilmiştir. Goleman, duygusal zekânın yaşamdaki başarıya önemli bir etkisi olduğunu ve bireysel ve toplumsal refaha katkıda bulunduğunu savunmuştur. Bu fikir o dönemde büyük bir ilgi uyandırmış ve hatta TIME dergisi, Ekim 1995 sayısında "EQ'nuz nedir? IQ'nuz değil" başlığıyla bu konuyu kapağına taşımıştır. Duygusal zekâya yönelik yaklaşımlar temel olarak iki farklı şekilde sınıflandırılır. Bunlar yetenek bazlı yaklaşım ve karma yaklaşımdır. Salovey ve Mayer 1990'da yetenek bazlı bir yaklaşım önermişlerdir. Bu yaklaşımın üç ana bileşeni bulunmaktadır. Bunlar, kendi ve başkalarının duygularını değerlendirip ifade etme, bunları düzenleme ve zihinsel işleyişi kolaylaştırmak için kullanabilme yeteneğidir. Mayer vd., 1999 yılında modellerini yeniden düzenlemiş ve dört ana boyuttan oluşan bir model geliştirmişlerdir. Bu yaklaşım, duygusal zekâyı genel zekâ (IQ) gibi doğuştan gelen bir yetenek veya kapasite olarak değerlendirmektedir (Seal ve Andrews-Brown, 2010). Karma yaklaşım grubu, Bar-On ve Goleman modellerini içermektedir. Goleman tarafından 1995 yılında önerilen ve 1998 yılında yeniden düzenlenen duygusal zekâ modeli, beş ana boyut ve yirmi beş ayrı yeteneğe dayanmaktadır. 1997 yılında Reuven Bar-On tarafından geliştirilen duygusal zekâ modeli ise beş ana boyut ve on beş alt yetenekten oluşmaktadır. Bu yaklaşım, duygusal zekâyı, sosyal ve duygusal beceriler, yetenekler ve destekleyici unsurların bir kombinasyonu olarak tanımlamaktadır (Lesha, 2020). Hem yetenek odaklı yaklaşım hem de karma yaklaşım, duygusal zekânın önemi, çok yönlülüğü, geliştirilebilirliği ve kişisel başarı üzerindeki etkisine vurgu yapmaktadır (Nelis vd., 2009). Duygusal zekâ konusundaki kavramsal yaklaşımları ve kullanılan kriterler bakımından, bu iki model arasında çeşitli farklılıklar mevcuttur.

Yukarıda belirtilen bu iki modelin karşılaştırması Tablo 2.1'de sunulmaktadır.

Tablo 2.1: Duygusal Zekâ Yaklaşımlarının Karşılaştırması (Mayer, 2001)

Yetenek Bazlı Yaklaşım	**Karma Yaklaşım**	
Mayer vd. (1999) **Salovey ve Mayer 1990'dan revize edilmiştir.**	**Goleman (1998)** **Goleman 1995'ten revize edilmiştir.**	**Bar-On (1997)**
DZ: Kendi ve başkalarının duygularını doğru bir şekilde algılamayı, bilişsel aktiviteyi etkileyen duyguları kullanmayı, duyguları anlamayı ve duyguları yönetmeyi gerektiren bir dizi zihinsel yetenektir (Mayer vd., 1999).	DZ: Duygusal zekânın farklı bileşenleriyle ilişkili çeşitli kişisel ve sosyal becerileri edinme potansiyelidir (Goleman, 1998).	DZ: Bireyin çevresel talep ve baskılarla başa çıkma becerisini etkileyen bir dizi bilişsel olmayan yetenek, beceri ve yetkinlik (Bar-On, 1997).
1-Duyguları doğru bir şekilde algılamak • Kişinin kendi ve başkalarının duygularını doğru algılama yeteneği • Duyguları nesneler, müzik, sanat gibi uyaranlar üzerinden algılama yeteneği	1-Öz farkındalık • Kendi duygularının farkında olma • Tutarlı öz değerlendirme • Kendine güven	1-Kişisel beceriler • Kendine saygı • Duygusal öz farkındalık • Kararlılık • Bağımsızlık • Dayanıklılık
2-Düşünceyi kolaylaştırmak için duyguları kullanmak • Duygular ve diğer temel hisler (renkler, dokular vb.) arasında düzgün bir bağ kurmak • Bakış açılarını değiştirmek için duyguları kullanmak	2-Kendi duygularını yönetme • Özgüven • Dürüstlük • Titizlik • Uyum sağlayabilme • İnovasyon	2-Kişiler arası beceriler • Empati • Sosyal sorumluluk • Kişiler arası ilişkiler
3-Duyguları ve anlamlarını kavramak • Duygusal süreçleri ayrıştırmak ve analiz etmek • Bir duygudan bir başka duyguya olası geçişleri anlamak • Hikayelerdeki kompleks hisleri anlamak	3-Motivasyon • Azim • Bağlılık • Girişkenlik • İyimserlik	3-Adaptasyon • Sorun çözme • Gerçeklik değerlendirmesi • Esneklik
4-Duyguları yönetmek • Kendi duygularını yönetmek • Başkalarının duygularını yönetmek	4-Empati • Başkalarını anlamak • Başkalarının gelişimi • Hizmet etme eğilimi • Çeşitliliğin teşvik edilmesi • Siyasi bilinç	4-Stres yönetimi • Stres toleransı • Dürtü hâkimiyeti
	5-Sosyal Beceriler • Etkilemek • İletişim • Anlaşmazlık yönetimi • Liderlik • Değişim yönetimi • İlişkiler kurma yeteneği • İş birliği ve iş birliği kapasitesi • Bir ekip içinde çalışma yeteneği	5-Genel ruh hali • İyimserlik • Mutluluk

Duygusal zekâ araştırma sahası yeni teorik düzenlemelerin ortaya çıkması ve duygusal zekâ ölçeklerinin geliştirilmesiyle süregelen bir gelişim göstermiştir. Bu ölçeklerden bazıları detaylı şekilde Tablo 2.2'de sunulmuştur.

Tablo 2.2: Duygusal Zekâ Ölçeklerine Ait Örnekler

Ölçek Adı	**Yazar & Yıl**	**DZ Yapısı**	**İfade Sayısı**	**Dereceleme Ölçeği**
SSEIT	Schutte vd., 1998	• Duyguların değerlendirilmesi ve ifade edilmesi • Duyguların düzenlenmesi • Duygu kullanımı	33	5'li Likert
ECI-1 ECI-2	Boyatzis, Goleman, Hay/Mcber Group, 1999 Boyatzis, Goleman Rhee, 2000	• Öz farkındalık • Öz yönetim • Sosyal farkındalık • İlişkiler yönetimi	110 72	7'li Likert 6'lı Likert
TEIQue	Petrides, Furnham ,2001	• Esenlik • Oto kontrol • Duygusallık • Sosyallik	153	7'li Likert
MSCEIT	Mayer, Salovey, Caruso, 2002	• Duyguları algılamak • Düşünceyi kolaylaştırma • Duyguları anlamak • Duyguları yönetmek	141	5'li Likert
WLEIS	Wong, Law, 2002	• Öz-duygu değerlendirmesi • Başkalarının duygularını değerlendirme • Duyguların kullanımı • Duyguların düzenlenmesi	16	5'li Likert
GECo	Schlegel, Mortillaro, 2019	• Duygu tanıma • Duygu anlama • Duygu yönetimi • Duygu düzenleme	110	Doğru-yanlış cevap seçimi

SSEIT Ölçeği: Schutte vd., (1998) tarafından tasarlanan ölçek, 1990 yılında Salovey ve Mayer tarafından geliştirilen duygusal zekâ modeli baz alınarak geliştirilmiştir. SSEIT, katılımcıların kendilerini değerlendirdiği bir öz-değerlendirme ölçeğidir. Ölçekte otuz üç ifade ve üç boyut vardır.

ECI 1 ve ECI 2 Ölçekleri: Boyatzis vd., (1999, 2000) tarafından geliştirilmiştir. Bu ölçekler, kişilerin duygusal zekâ becerilerini ve aynı zamanda iş yerindeki performanslarını değerlendirmeyi amaçlamaktadır. ECI 1 ölçeği, dört ana boyut, yirmi yetenek ve yüz on ifade içermektedir. ECI 2 ölçeği ise yetmiş iki ifade, on sekiz yetenek ve dört ana boyut içermektedir.

TEIQue Ölçeği: Petrides ve Furham (2001) tarafından geliştirilmiştir. Bireylerin duygusal zekâ becerilerini değerlendirmek üzere geliştirilmiş ayrıntılı bir ölçektir. Dört faktör, on beş farklı özellik ve yüz kırk üç ifade ölçeğin bileşenleridir.

MSCEIT Ölçeği: Mayer vd., (2002) geliştirdiği bir ölçektir. Temelde, Mayer vd., (1999) tarafından geliştirilen dört boyutlu duygusal zekâ modelini değerlendirmek amacıyla oluşturulmuştur. Bu ölçek dört boyut ve yüz kırk bir ifade içerir.

WLEIS Ölçeği: Wong ve Law tarafından (2002) geliştirilen bir ölçektir. Genellikle akademik araştırmalarda ve uygulamalı çalışmalarda duygusal zekâ becerilerini ölçmek için kullanılmaktadır. WLEIS ölçeği dört boyut ve on altı ifade içermektedir.

GECo Ölçeği: 2019'da Schlegel ve Mortillaro tarafından geliştirilmiştir. Duygusal zekânın bireysel farklılıklarını değerlendirmek için işletmeler ve işyerleri için özel olarak tasarlanmış bir çevrimiçi ölçektir. Ölçekte yüz on ifade ve dört temel yetenek bulunmaktadır.

3. KONTROL ODAĞI KAVRAMI

Kontrol odağı “locus” ve “control” kelimelerinin birleşiminden türemiştir. “Locus”, Latince kökenli olup “yer” anlamına gelirken, “control” İngilizce kökenli bir kelime olup “denetim, kontrol etme” anlamını taşır. Bu terimlerin birleşimi, psikolojide bireylerin olaylara verdiği tepkilerin merkezini ya da kaynağını ifade etmek için kullanılır.

Kontrol odağı kavramı, Amerikalı psikolog Julian Rotter tarafından “Sosyal Öğrenme Teorisi” (Social Learning Theory) kapsamında 1954 yılında literatüre kazandırılmıştır. Rotter, bu kavramı daha da derinleştirmiş ve 1966 yılında İç-Dış Kontrol Odağı (I-E Control Scale) ölçeğini oluşturmuştur. Kontrol odağı, bireyin bir sonucun kendi eylemlerine veya dışsal güçlere bağlı olarak gerçekleşip gerçekleşmediğini algılama derecesidir (Rotter, 1954). Rotter, iç ve dış kontrol odağı arasında net bir ayrım yapmıştır. Eğer bir kişi çevresinde olup bitenleri kendi davranışlarına atfeder ve sonuçları kontrol edebileceğine inanıyorsa, onun kontrol odağı içseldir. Ancak, başına gelen olayların sadece şans, tesadüf veya kaderden kaynaklandığına inanıyorsa onun kontrol odağı dışsaldır (Rotter, 1966).

İç kontrol odağına sahip bireylerin sorumluluk duygusu yüksektir ve kendilerine olan güvenleri güçlüdür (Kasilingam ve Sudha, 2010). Bu bireyler, hedeflerine ulaşmak adına yoğun bir çaba gösterirler ve çevrelerinden gelen fikir ya da önerilere karşı genellikle daha bağımsız bir tutum sergilerler. Bu bağımsızlık, sadece zihinsel değil, fiziksel anlamda da onları daha sağlıklı ve mutlu hissettirir (Popova, 2012). Aynı zamanda, kendi belirledikleri tempoda ve zamanlamayla işlerini yürüttüklerinde genellikle daha başarılı sonuçlar elde ederler. İş yaşantısında bu özellikleri sayesinde genellikle daha tatmin edici pozisyonlarda bulunabilirler (Padmanabhan, 2021). Ayrıca, bu bireylerin karar alma süreçlerinde daha örgütlü ve planlı bir yaklaşımı vardır. Bazı araştırmalara göre, içsel kontrol odağına sahip öğrenciler, dışsal yönelimli olanlara kıyasla, not ortalaması ve sınav sonuçlarında daha iyi performans sergilemektedir (Carden vd., 2004; Shepherd vd., 2006; Majzub vd., 2011). İç kontrol odağının girişimcilik niyeti üzerindeki etkilerini inceleyen çalışma sonuçları da iç kontrol odağının girişimcilik niyetinin oluşmasında olumlu sonuçlarının olduğunu ortaya koymuştur (Kristiansen ve Indarti, 2004; Tentama ve Adbussalam, 2020).

Dış kontrol odağına sahip kişiler ise genellikle başarılarını ya da başarısızlıklarını dışsal faktörlere, örneğin şansa veya tesadüfe atfederler. Bu nedenle kendi çabalarıyla bir durumu değiştirebileceklerine inanma eğilimleri daha düşüktür (Filipiak ve Lubianka, 2020). Zorluklarla karşılaştıklarında genellikle kaderci bir yaklaşım sergilerler. Daha pasif bir tutumları vardır ve fırsatların kendiliğinden gelmesini beklerler (Arakeri ve Sunagar, 2017). Bu bireyler genelde beceri ve yeteneklerin zamanla geliştirilemeyeceğine dair bir inanca sahiptirler. Ödüller veya cezalar söz konusu olduğunda, bu bireyler dışsal motivasyonlara daha açık olup genellikle plan yapma ve hedef belirleme konusunda temkinlidirler (Hofeditz vd., 2017). Literatürdeki çalışmalar incelendiğinde genel olarak iç kontrol odağının girişimcilik niyetinin oluşmasında olumlu etkilerinin olduğu dış kontrol odağının ise olumsuz etkilerinin olduğu ile ilgili birçok araştırma bulunmaktadır. Buna karşın bazı araştırmalar dış kontrol odağının girişimcilik niyetinin oluşmasında olumlu sonuçlarının olduğunu ortaya koymuştur (Arkorful ve Hilton, 2022, Agyemang vd., 2020, Ojewumi vd., 2021).

Farklı değişkenlere göre içsel ve dışsal kontrol odağına sahip olan kişilerin sergiledikleri davranışsal farklılıklar Tablo 3.1'de sunulmuştur.

Tablo 3.1: İç ve Dış Kontrol Odağına Sahip Bireylerin Davranışsal Farklılıkları (Demirkan, 2006)

Değişkenler	**İç Kontrol Odağı**	**Dış Kontrol Odağı**
Yetenekler	Genellikle yeteneklerini gösterebilecekleri aktiviteleri tercih ederler.	Genellikle kader veya şans unsurlarının belirleyici olduğu aktiviteleri tercih ederler.
Sorumluluk	Kendi kararlarından sorumlu olduklarını hissederler ve kaderlerinin kontrol dışı faktörlerden etkilenmediğine, ancak kendi kararlarıyla şekillendiğine inanırlar.	Sorumluluğu şans, kader ya da başkasının önceden almış olduğu kararlara yani dışsal kaynaklara bırakırlar.
Değişim	Değişimden kuşku duymazlar. Değişiklik söz konusu olduğunda sorumlu hissederler ve bu kapsamda gerekli adımları atarlar.	Değişikliği tehlike olarak görürler. Değişikliğe karşı isteksiz ve pasif kalmayı tercih ederler.
Çevre	Çevrelerine daha fazla hâkimdirler ve daha iyi bir öğrenme performansı sergilerler. Ayrıca, karmaşık bir problemi çözmek zorunda kaldıklarında bilgiyi daha iyi kullanırlar.	Genellikle çevrelerine hâkim olamazlar ve sıkça çevresel etkenlerin etkisi altında kalırlar.
Stres	Daha iyi stres yönetimine sahiptirler.	Stres ve zorluklarla uygun bir biçimde başa çıkamama eğilimindedirler. Daha az içsel kontrole sahiptirler.
İs Tatmini	İş tatmini seviyeleri daha yüksektir. Daha hızlı gelişme eğilimindedirler.	İş tatmini seviyeleri daha düşüktür. Daha yavaş gelişme eğilimindedirler.
İş Motivasyonu	Kendine ve yeteneklerine daha fazla güvenirler. İş performansları daha yüksektir. İyi performanslarının ödüllendirileceği beklentisi daha yüksektir.	İş motivasyonu açısından daha çok ödül odaklıdırlar. Performans için ödül olmaması durumunda, performans gösterme konusunda motivasyonları düşer.

İç-dış kontrol odağı ile ilgili Rotter'in çalışmaları başta Anglosakson ülkeleri olmak üzere çok sayıda kontrol odağı ölçeğinin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu ölçeklerden bazıları ve detayları şu şekildedir:

Rotter İçsel-Dışsal Kontrol Odağı Ölçeği (1966): Bu ölçek bireylerin olayların kontrolüne dair inançlarını değerlendirmek için oluşturulmuştur. Ölçek, bireylerin olayları kendi eylemlerine mi, yoksa dışsal faktörlere, şansa veya başkalarının eylemlerine mi bağladıklarını belirlemeye yardımcı olur. Ölçek, zorunlu seçimli formatla 29 maddenin yer aldığı bir testten oluşur.

Gozali ve Bialer Çocukların Kontrol Odağı Ölçeği (1968): 6-14 yaş arasındaki çocuklar için hazırlanmış bir ölçektir. Toplamda 23 sorudan oluşur ve her soru için "evet" ya da "hayır" şeklinde cevap verilir. Cevaplar, çocuğun olayları ne kadar kontrol edebildiği veya dışında kaldığı hakkında bilgi verir. Bu ölçek, çocuğun olaylara karşı kontrol hissini ölçmek için oluşturulmuştur.

Nowicki ve Strickland'ın (1973) İçsel-Dışsal Kontrol Odağı Ölçeği: 8 ila 17 yaş arasındaki çocuklar için hazırlanan ölçek (CNS-IE), bireylerin olayları kontrol etme inançlarını değerlendiren bir testtir. Ölçek, çocuğun başarısını veya başarısızlığını kendi eylemleriyle mi, yoksa dış faktörlerle mi ilişkilendirdiğini öğrenmek için kullanılır.

Duttweiler İç Kontrol Endeksi (1984): Ölçek bireylerin iç-dış kontrol odağına ilişkin inançlarını ölçer. Rotter'in I-E Ölçeği'ndeki eksiklikleri gidermek amacıyla tasarlanmıştır. 28 maddeden oluşur ve her madde, 5'li Likert tipi bir ölçekle yanıtlanır. Ölçeğin amacı, bireylerin yaşamlarındaki olayları kendi eylemleriyle mi yoksa dışsal faktörlerle mi ilişkilendirdiğini derinlemesine analiz etmektir.

Mueller ve Thomas'ın (2001) İçsel-Dışsal Kontrol Odağı Ölçeği: Rotter'in ölçeği temel alınarak geliştirilmiş 10 maddelik bir ölçektir. Bu ölçek, bireylerin içsel ve dışsal kontrol inançlarını iki ayrı boyutta değerlendirir. Dışsal kontrolü ölçen 6 ve içsel kontrolü ölçen 4 soru içerir. Sorular, 5 dereceli Likert ölçeği ile yanıtlanmaktadır.

Bu ölçekler, bireylerin yaşamlarındaki olayları kontrol edebileceklerine ne ölçüde inandıklarını ve bu inancın ruh sağlıklarını, davranışlarını ve karar verme süreçlerini nasıl etkileyebileceğini değerlendirmek için araştırma ve klinik ortamlarda yaygın olarak kullanılmıştır.

4. ÖZ YETERLİLİK KAVRAMI

Öz yeterlilik, İngilizcede "self" (kendi, öz) ve "efficacy" (etkinlik, yeterlilik) kelimelerinin birleşiminden oluşur. Efficacy'nin kökeni, Latince "efficacitas" kelimesine dayanır ve bu kelime güç, erdem ve etkinlik anlamlarını taşır. Bu kavram, 1977 yılında sosyal bilişsel teorisiyle (Social Sognitive Theory) Kanadalı psikolog Albert Bandura tarafından bilim literatürüne kazandırılmıştır. Bandura'ya göre öz yeterlilik, bir bireyin belirli bir işi başarma veya belirli bir hedefe ulaşma konusundaki inancıdır (Bandura, 1977). Ayrıca, Bandura'nın sosyal bilişsel teorisine göre, öz yeterlilik duygusunun gelişimi dört temel kaynağa dayanır. Bu dört kaynak, deneyim, başkalarını gözlemlemek, sosyal ikna ve fizyolojik ve duygusal faktörlerden oluşmaktadır.

4.1. Öz Yeterlilik Bilgi Kaynakları

4.1.1. Deneyim

Bireylerin yaşadığı deneyimler, öz yeterliliklerinin oluşumuna olumlu veya olumsuz yönde katkıda bulunur. Bu deneyimler, bireyin kendi yeteneklerini daha iyi anlamasına ve başarıya olan inancını artırmasına yardımcı olur. Buna göre, bireyin geçmiş deneyimleri, gelecekteki başarılarını etkileyen önemli bir faktördür. Bandura'ya göre, başarılı deneyimler öz yeterlilik duygusunu güçlendirirken, başarısız deneyimler bu duyguyu zayıflatabilmektedir. Dolayısıyla, bireyin deneyimleri, öz-yeterlilik inancını şekillendiren ve güçlendiren önemli bir süreçtir. Birçok yazara göre, deneyim bireyin öz yeterlilik inançlarını en iyi şekilde güçlendiren kaynaktır (Resnick, 2008; Zulkosky, 2009; Maddux, 2016).

4.1.2. Başkalarını Gözlemlemek

Bandura'ya göre (1977), bireyler en etkili davranışları aile ortamında veya çevrelerindeki bireyleri gözlemleyerek öğrenirler. Bu süreç, dört temel aşamadan oluşmaktadır. İlk olarak, bireyin modelin davranışına odaklandığı dikkat aşaması gelir. İkinci olarak, birey modelin davranışını gözlemleyerek anlamaya çalışır, yani gözlemleme aşamasıdır. Üçüncü aşama, bireyin modelin davranışını kavradığı ve nasıl

yapıldığını öğrendiği anlama aşamasıdır. Son olarak, birey modelin davranışını taklit etmeye çalışır, yani taklit aşamasıdır. Başkalarının başarılı olduğunu görmek, bir bireyin de aynı başarıyı tekrarlayabileceğine dair inancını artırarak öz yeterlilik duygusunu güçlendirebilmektedir. Birçok araştırmacı, rakiplerini ya da meslektaşlarını geride bırakmanın öz yeterliliği arttırdığını, ancak onların gerisinde kalmanın öz yeterliliği azalttığını belirtmektedir (Weinberg vd., 1979; Downes vd., 2021).

4.1.3. Sosyal İkna

Sosyal ikna, insanların çevrelerindeki etkilere bağlı olarak davranışlarını değiştirdiği süreçtir. Bandura'ya göre, sosyal ikna sürecinde dört temel bileşen bulunmaktadır. İlk olarak, ikna edici mesajlar önemlidir. Bu mesajlar, davranış değişikliği için gerekli bilgi ve argümanları içermelidir. İkinci olarak, mesajların kaynağı güvenilir, uzman ve saygın olmalıdır. Üçüncü olarak, ikna edilen bireyin özellikleri, ikna sürecini etkiler. Son olarak, ikna edilen durumun özellikleri de etkilidir. Bu bileşenlerin etkileşimi, bireylerin sosyal iknaya olan duyarlılığını ve davranışlarını değiştirme olasılığını belirler. Bu nedenle, sosyal ikna sürecini anlamak, davranış değişikliği için etkili stratejiler geliştirmede önemli bir rol oynar. Birçok çalışma, olumlu geri bildirimin bireylerin kendilerine olan güvenlerini artırarak başarıya olan inançlarını güçlendirdiğini, olumsuz geri bildirimin ise öz yeterliliklerini zayıflatarak başarısızlık korkusunu arttırdığını göstermektedir (Lam ve Chan, 2017; Ahn vd., 2017; Pajares vd., 2007).

4.1.4. Fizyolojik ve Duygusal Faktörler

Fiziksel ve duygusal faktörler, insan davranışlarını şekillendiren ve etkileyen önemli içsel ve dışsal etmenlerdir. Bandura'ya göre insanların davranışları sadece dışsal faktörlere değil, aynı zamanda içsel süreçlere de bağlıdır. Fizyolojik durumlar, bireyin davranışlarını etkileyebilmektedir çünkü vücuttaki kimyasal ve hormonal değişiklikler duygusal tepkilere yol açabilmektedir. İyimserliğin psikolojik ve fiziksel sağlığa olumlu katkıları bulunmaktadır (Lai, 1997). İyimserlik ve öz yeterlilik iki farklı kavramdır ancak birbirleriyle ilişkili olduğu kabul edilmektedir (Magaletta ve Oliver, 1999). Fiziksel ve psikolojik sağlığı iyi olan bir birey, kendini zayıf ve stresli hisseden

bir kişiye göre daha fazla öz yeterlik hissine sahiptir (Jerusalem ve Mittag, 1995). Aynı şekilde, tutku da bireyleri tutkuyla bağlı oldukları faaliyetlere yönlendirir ve engellerle karşılaştıklarında devam etmelerini teşvik eder, bu da öz yeterliliklerini artırır (Cardon ve Kirk, 2015).

Bandura'nın tanımladığı öz yeterlilik bileşenleri Şekil 4.1'de gösterilmektedir.

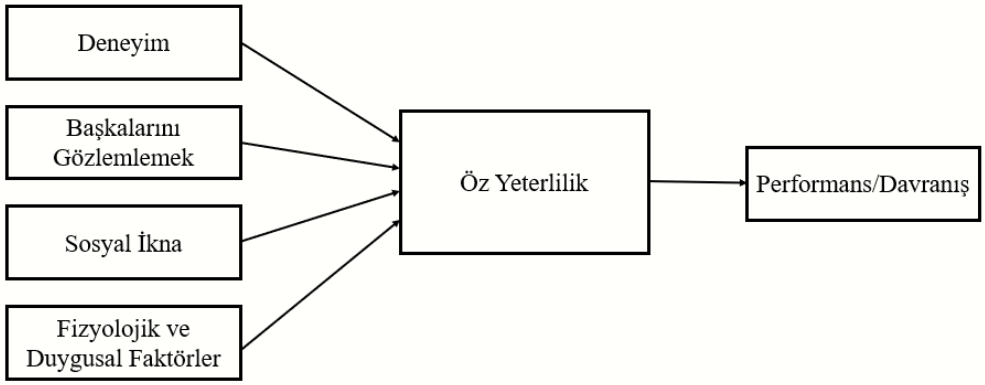

Şekil 4.1: Öz Yeterliliğin Bileşenleri (Bandura, 1977)

4.2. Öz Yeterliliğin Boyutları

Bandura ayrıca öz yeterlilik kavramının bireyin performansını etkileyen üç temel boyutu olduğunu belirtmiştir. Bu boyutlar öz yeterlilik yargısını ölçmektedir. Bunlar, düzey (magnitude), dayanıklılık (strength) ve genellenebilirlik (generality)'dir (Bandura, 1977).

4.2.1. Düzey

Bu boyut, bireyin belirli bir görevi veya davranışı gerçekleştirme konusundaki algılanan yeteneğinin derecesini ifade eder. Her bireyin farklı yetkinlik düzeyi vardır. Bir kişi için kolay olan bir iş, bir başkası için zor olabilir. Bu nedenle, düzey kavramı, bireylerin yeteneklerini ve becerilerini değerlendirirken dikkate alınması gereken önemli bir faktördür (Stewart, 1992).

4.2.2. Dayanıklılık

Dayanıklılık, bireyin kendi yetenekleri hakkındaki öz yeterlilik inancıyla sıkı sıkıya bağlantılıdır. Bu inanç, zorluklarla karşılaşıldığında bile çabalarını sürdürmeyi teşvik eder. Görevin karmaşıklığı arttıkça, bireyin öz yeterlilik duygusu zayıflayabilir; ancak, başarıları kutlama ve başarısızlıklardan ders çıkarma gibi etkinlikler, öz yeterliliği güçlendirebilir. Dolayısıyla, sağlam bir öz yeterlilik duygusu, bireyin hedeflerine ulaşmasına önemli ölçüde katkıda bulunabilir (Van der Bijl ve Shortridge-Baggett, 2002).

4.2.3. Genellenebilirlik

Genellenebilirlik, bireyin belirli bir alandaki öz yeterlilik inancını diğer alanlara da genişletme yeteneğiyle ilgilidir. Başka bir deyişle, insanlar farklı alanlarda farklı öz yeterlilik inançlarına sahip olabilir veya bir alandaki öz yeterlilik beklentilerini diğer alanlara da yayabilirler (Stajkovic ve Luthans, 1998).

Bandura'nın öz yeterlik kavramını tanımlamasının ardından, çeşitli alanlardan araştırmacılar bu konuya ilgi göstermiş ve birçok çalışma gerçekleştirmiştir. Bu çalışmalardan bazıları ve elde edilen sonuçlar aşağıda özetlenmiştir:

Strecher vd., (1986), sağlık davranışlarındaki değişiklikler ile öz yeterlilik arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Bulguları, öz yeterlilik ile sağlık davranışı değişiklikleri arasında olumlu bir ilişki olduğunu ortaya koymuştur.

Stajkovic ve Luthans (1998), iş performansı ile öz yeterlilik arasındaki ilişkiyi inceleyen bir meta-analiz araştırması yürütmüşlerdir. İnceledikleri 114 çalışmanın bulgularına göre, öz yeterlilik iş performansı üzerinde belirgin ve olumlu bir etki sağlamaktadır.

Moritz vd., (2000), performans ve öz yeterlilik arasındaki ilişkiyi araştıran bir meta-analiz çalışması yürütmüşlerdir. İnceledikleri 35 çalışmanın bulgularına göre, öz yeterliliğin spor performansı üzerinde olumlu bir etkisi olduğu tespit edilmiştir.

Lane ve Kyprianou (2004) öz yeterlik, özsaygı, önceki performans başarıları ve akademik performans arasındaki ilişkileri inceleyen bir çalışma yapmışlardır. Bulgular, öz yeterlik ve özsaygı arasında anlamlı bir ilişki olduğunu, ayrıca

özyeterliğin, önceki performans başarıları ile akademik performans arasındaki ilişkiye aracılık ettiğini göstermiştir.

Zhao vd., (2005) öğrencilerin girişimcilik niyetlerinin oluşumunda öz yeterliliğin etkisini araştırmışlardır. Araştırma bulguları, öz yeterliliğin girişimcilik niyetinin oluşmasında aracı rolü olduğunu ortaya koymuştur.

Meng ve Zhang (2023) akademik öz yeterlik ve akademik başarı arasındaki ilişkiyi ele alan bir çalışma yürütmüşlerdir. Bulgular, akademik öz yeterlilik ve akademik performans arasında güçlü ve pozitif bir ilişki bulunduğunu ortaya koymuştur.

Öz yeterlilik, kişinin belirlediği hedeflere olan bağlılığını, karşılaştığı engellere verdiği tepkiyi ve bu hedeflere ulaşmak için belirlediği stratejileri etkileyen kritik bir faktördür (Cherian ve Jacob, 2013). Bandura'ya göre, yüksek öz yeterliliğe sahip bireyler, karşılaştıkları zorlukları tehdit olarak değil, bir fırsat veya meydan okuma olarak algılarlar. Bu nedenle daha yüksek bir performans sergileyip hedeflerine daha odaklı olurlar. Bu bireyler için zorluklar, bir yenilgi değil, yeni yaklaşımlar ve stratejiler geliştirmeleri gereken fırsatlar olarak görülür. Diğer yandan, düşük öz yeterliliğe sahip kişiler zor görevleri genellikle tehdit olarak algılar, hedef belirleme konusunda tereddüt eder ve karşılaştıkları engeller karşısında daha hızlı pes ederler. Bu durum, onların başarısızlık ve depresyon duygularını daha sık yaşamalarına yol açmaktadır (Bandura, 1977).

Bireylerin öz yeterlilik düzeyleri çeşitlilik göstermektedir. Yüksek öz yeterliliği olanlar ile düşük öz yeterliliği olanlar arasında bazı farklar bulunmaktadır. Öz yeterliliği yüksek olan bireyler ile öz yeterliliği düşük olan bireylerin sergiledikleri davranışsal farklılıklar Tablo 4.1'de sunulmuştur.

Tablo 4.1: Yüksek ve Düşük Öz Yeterliliğe Sahip Bireyler Arasındaki Farklar (Kreitner vd., 2001)

Yüksek Öz Yeterliliğe Sahip Bireyler	**Düşük Öz Yeterliliğe Sahip Bireyler**
• Aktif olmak, en iyi fırsatları seçmek • Durumu yönetmek, engellerden kaçınmak ya da etkisiz hale getirmek • Hedefleri belirlemek, standartlar oluşturmak • Planlamak, hazırlamak, uygulamak • Çok çabalamak, azimli olmak • Sorunu yaratıcı şekilde çözmek • Başarısızlıklardan ders almak • Başarıyı tahayyül etmek • Stresi sınırlamak	• Pasif olmak • Zor görevlerden kaçınmak • Zayıf hedefler geliştirmek ve düşük bağlılık göstermek • Kişisel eksikliklere odaklanmak • Hiç denememek, zayıf bir çaba göstermek • Başarısızlıklar nedeniyle pes etmek veya umutsuzluğa kapılmak • Başarısızlıkları yetenek eksikliğine veya kötü şansa bağlamak • Endişelenmek, stres yaşamak, depresyona girmek • Başarısızlık için bahaneler üretmek

Tablo 4.1'de görüldüğü üzere, öz yeterlilik düzeyi yüksek olan bireyler, aktif bir tutum sergileyerek hedeflerine odaklanma ve sorunları çözme konusunda daha istekli olma eğilimindedirler. Diğer taraftan, düşük öz yeterlilik seviyesine sahip bireyler ise daha pasif bir tutum sergileme ve başarısızlık karşısında daha olumsuz bir tepki verme eğilimindedirler. Bu nedenle, öz yeterlilik düzeyinin bireylerin davranışları ve sonuçları üzerinde belirleyici bir etkisi olduğu gözlemlenmektedir.

5. GİRİŞİMCİLİK VE GİRİŞİMCİLİK NİYETİ KAVRAMI

Girişimcilik kavramı, Fransızca “entreprendre” kelimesinden türetilmiştir ve “bir şeyi yapmak, uygulamak” anlamına gelir. “Entreprendre” kelimesinin Latince kökeni, “inter prehendre”ye dayanır ve bu da “elle kavramak” anlamına gelmektedir. Girişimcilik niyeti ise, bir girişimin başarısı için gereken kararlılık ve yönlendirme gücünü ifade eder. Bu niyet kavramının kökeni, Latince “intendere” fiilinden gelir ve “yönelmek” anlamını taşımaktadır.

Girişimciliği teorik açıdan ilk ele alan kişinin Fransız iktisatçı Richard Cantillon olduğu belirtilmektedir (Thornton, 1998). Cantillon, girişimcinin profilini, sosyal yerini ve işlevini, 1755 senesinde kaleme aldığı “Genel Olarak Ticaretin Doğası Üzerine Bir Deneme” adlı eserinde tanımlamıştır. Cantillon’a göre girişimci, ürün ve hizmetleri sabit bir fiyattan satın alır ve nakliye masraflarını ödedikten sonra bunları belirsiz bir fiyatla piyasaya yeniden satar. Girişimcilikle yakından ilgilenen bir diğer araştırmacı da Jean-Baptiste Say’dır. Say, 1803’te girişimciliği ve girişimciyi detaylı bir şekilde incelemiş ve şu şekilde açıklamıştır (Jean-Baptiste, 1803):

- Ürün üretimi için toprak, iş gücü ve sermaye gibi üretim araçlarından faydalanır.
- Gelir sağlamak için ürününü satar. Satıştan elde ettiği gelirle üretim maliyetini karşılar ve kalan kısmı kâr olarak alır.
- Girişimci, kârını artırmak için üretim maliyetlerini düşürmenin veya üretim araçlarını yeniden düzenlemenin yollarını bulur.

Ancak, girişimcilik alanında gerçek anlamda bir ivme kazanılmasını sağlayan unsurlardan biri, Schumpeter’in girişimciliği inovasyonla ilişkilendiren çalışmaları olmuştur. Schumpeter, 1912 yılında yayımladığı “Ekonomik Gelişim Teorisi” kitabında girişimciyi, toprak, iş gücü ve sermaye gibi üretim araçlarını bir araya getirerek mal ve hizmet üreten kişi olarak tanımlamıştır (Schumpeter, 1912). Schumpeter’e göre, girişimciler kaynakları etkin bir şekilde organize edebilen, pazar fırsatlarını görebilen ve kâr sağlamak için çaba gösteren yenilikçi kişilerdir.

Girişimci ve girişimcilik kavramları, zaman içinde çeşitli tanımlarla evrim geçirmiştir. Bu evrim, farklı dönemlerde araştırmacılar tarafından yapılan tanımların değişimini yansıtmaktadır. Girişimci ve girişimcilik tanımlarının gelişimi, Tablo 5.1'de ayrıntılı şekilde sunulmuştur.

Tablo 5.1: Girişimci ve Girişimcilik Tanımlarının Evrimi (Hisrich ve Peters, 2002)

Kaynak	Tanım
Girişimcilik Fransızca kökenlidir	Aracı veya arabulucu anlamına gelmektedir.
Orta çağ	Girişimci, büyük ölçekli üretim projelerinden sorumlu kişi olarak görülüyordu.
17.yüzyil	Girişimci, hükümetle sabit fiyatlı bir sözleşmede kâr veya zarar riskini üstlenen bir kişi olarak görülürdü.
1725	Richard Cantillon: Risk taşıyan kişinin sermaye sağlayandan farklı olduğunu belirtmiştir.
1803	Jean-Baptise Say: Girişimcinin kârını sermayenin karından ayırmıştır.
1876	Francis Walker: Fon sağlayan ve faiz alanlar ile yönetim kapasitesinden kâr elde edenler arasındaki ayrımı yapmıştır.
1934	Joseph Schumpeter: Girişimci bir yenilikçidir ve denenmemiş teknolojiler geliştirir.
1961	David McClelland: Girişimci enerjik, orta risk alıcıdır.
1964	Peter Drucker: Girişimci fırsatları maksimize eder.
1975	Albert Shapero: Girişimci girişimde bulunur, sosyal ve ekonomik mekanizmaları organize eder ve başarısızlık riskini kabul eder.
1980	Karl Vesper: Girişimci, ekonomistler, psikologlar, iş insanları ve siyasetçiler tarafından farklı şekillerde algılanmaktadır.
1983	Gifford Pinchot: İç girişimci, zaten kurulmuş bir organizasyon içindeki bir girişimcidir.
1985	Robert Hisrich: Girişimcilik, değerli bir şey yaratma sürecidir. Girişimci bunun için gerekli zamanı ve çabayı sarf eder, beraberinde gelen finansal, psikolojik ve sosyal riskleri üstlenir ve sonuç olarak maddi ve kişisel tatminin ödüllerini alır.
2004	Scott Shane: Girişimcilik, yeni mal ve hizmetlerin, organizasyon şekillerinin, pazarların, süreçlerin ve hammadde türlerinin keşfi, değerlendirilmesi ve kullanılmasıyla ilgili bir faaliyettir. Bu faaliyetler, daha önce var olmayan organizasyon çabalarıyla düzenlenir.

Tablo 5.1'deki bilgiler, girişimci ve girişimcilik kavramlarının zaman içindeki evrimini göstermektedir. Her kaynak, girişimciyi ve girişimciliği farklı bir perspektiften tanımlamıştır. Bu tanımların değişimi, girişimcilik alanındaki düşünsel ve teorik ilerlemenin de bir göstergesidir. Ayrıca, tablonun içeriği, girişimci ve girişimcilik kavramlarının karmaşıklığını ve çeşitliliğini vurgulamakta, aynı zamanda bu alanın farklı disiplinlerden nasıl etkilendiğini göstermektedir.

Öte yandan girişimcilik niyeti, girişimcilik araştırmalarında önemli bir konudur. Bu niyetin incelenmesi, girişimcilik eğilimlerini anlamak ve girişimcilik davranışlarını öngörmek açısından büyük önem taşır. Girişimcilik niyetiyle ilgili teorik yaklaşımlar genellikle iki ana teori üzerine odaklanmaktadır. Bu yaklaşımlar, Shapero ve Sokol'un (1982) Girişimcilik Olay Modeli ile Ajzen'in (1991) Planlı Davranış Teorisi'dir.

5.1. Girişimci Olay Modeli

Shapero ve Sokol'un (1982) girişimcilik modeline göre, bir kişinin girişimde bulunma niyetini belirleyen üç temel unsur vardır. Bunlar, iş kurmanın arzu edilmesine ilişkin algı, harekete geçme eğilimi ve iş kurmanın uygulanabilirliğine ilişkin algıdır. Birçok araştırmacı (Krueger, 1993; Davidsson, 1995; Iakovleva ve Kolvereid, 2009; Ngugi vd., 2012; Davids, 2017) girişimcilik niyeti üzerine yaptıkları çalışmalarda bu modeli tercih etmişlerdir.

Shapero ve Sokol'un Girişimci Olay Modeli Teorisi Şekil 5.1'de sunulmuştur.

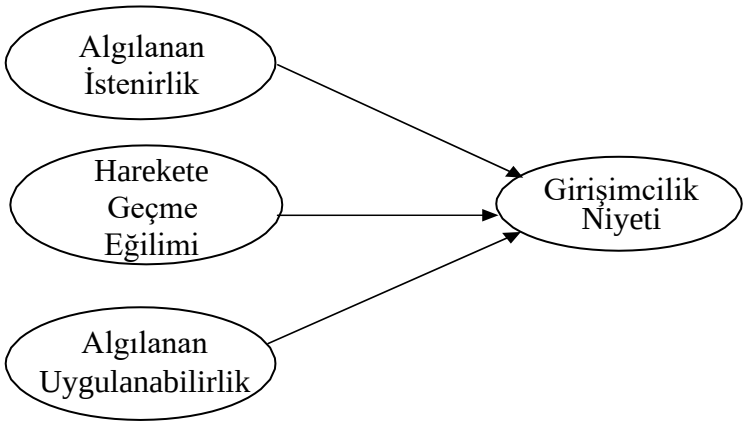

Şekil 5.1: Girişimci Olay Modeli Teorisi (Shapero ve Sokol, 1982)

5.1.1. Algılanan İstenirlik

Algılanan istenirlik, bireyin bir iş kurma eylemini ne kadar cazip bulduğunun bir ölçüsüdür. Bu algı, sosyal normlar, kişisel değerler ve önceki deneyimler gibi bir dizi faktörden etkilenmektedir (Roxas, 2008). Örneğin, bir bireyin girişimcilikle ilgili olumlu deneyimleri varsa veya sosyal çevresi tarafından girişimcilik destekleniyorsa, iş kurma fikri daha arzu edilir hale gelebilmektedir. Bu algı, bireylerin girişimcilik eylemine yönelik tutumlarını şekillendirir ve bu tutum, onların iş kurma niyetlerini güçlendirir (Kariv vd., 2023).

5.1.2. Harekete Geçme Eğilimi

Harekete geçme eğilimi, bir bireyin belirli bir davranışı, bu durumda iş kurmayı, gerçekleştirme niyetinin bir göstergesidir (Krueger vd., 2000). Bu eğilim, bireyin girişimcilik fırsatlarını tanıma ve değerlendirme kapasitesi, kişisel hedefleri ve motivasyonları tarafından etkilenmektedir (Kuehn, 2008). Bir bireyin girişimcilik niyeti, onun iş kurma sürecini başlatma ve devam ettirme istekliliğini yansıtmaktadır (Zhang, 2015). Bu niyet, sadece fırsatları fark etmekle kalmaz, aynı zamanda gerekli adımları atma ve karşılaşılan zorlukların üstesinden gelme konusunda bireyi motive eder (Kenye-Duma, 2022).

5.1.3. Algılanan Uygulanabilirlik

Algılanan uygulanabilirlik, bireyin bir iş kurma eylemini gerçekleştirmenin ne kadar mümkün olduğuna dair algısını ifade etmektedir (Bernardino ve Freitas, 2018). Bu algı, bireyin kendi beceri, kaynak ve yeteneklerine yönelik değerlendirmesiyle yakından ilişkilidir. Eğer bir birey, iş kurmanın kendisi için uygulanabilir olduğuna inanıyorsa, bu algı, onun bu yönde adım atmasını daha muhtemel kılar (Moghavvemi, 2017). Ayrıca bu algı aynı zamanda, bireyin mevcut kaynaklara erişimini, problem çözme becerilerini ve zorluklar karşısında dirençli olma yeteneğini de içermektedir (Usman ve Sun, 2022). Böyle bir algı, girişimcilik yolculuğunda karşılaşılabilecek engellerin üstesinden gelmede kritik bir faktördür (Dubini ve Aldrich, 2002).

5.2. Planlı Davranış Teorisi

Ajzen, niyeti kişinin gerçek motivasyonunun, belirli bir davranışı gerçekleştirme arzusunun ve bu davranışı sergilemek için gösterdiği çabanın bir göstergesi olarak tanımlar. Bu teori, bireysel davranışları tahmin etmede niyeti temel alır. Bireyin davranışa yönelik tutumu, sosyal normlar ve davranış kontrolü niyetin oluşmasına katkıda bulunur (Ajzen, 1991). Pek çok araştırmacı (Mfazi ve Elliott, 2022; Ingram vd., 2000; Shi vd., 2020; Maresch vd., 2016; Conner ve Sparks, 2005) girişimcilik niyetini inceleyen araştırmalarında bu modeli kullanmıştır. Ajzen'in Planlı Davranış Modeli Teorisi Şekil 5.2'de gösterilmektedir.

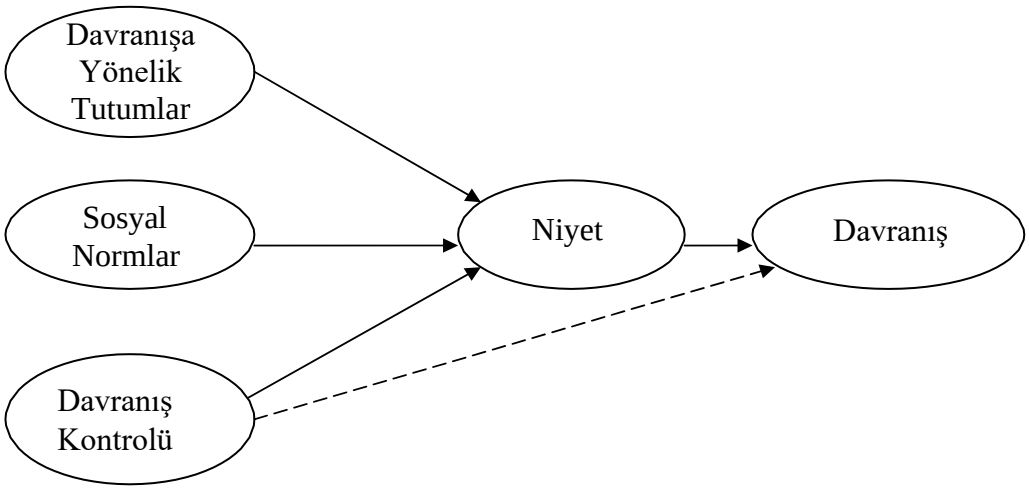

Şekil 5.2: Planlı Davranış Modeli Teorisi (Ajzen, 1991)

5.2.1. Davranışa Yönelik Tutumlar

Davranışa yönelik tutumlar, bireyin belirli bir davranışı gerçekleştirme konusunda sahip olduğu olumlu veya olumsuz değerlendirmelerdir (Ajzen vd., 2018). Bu tutumlar, bireyin o davranışı gerçekleştirme konusundaki istekliliğini büyük ölçüde etkilemektedir (Schwarz vd., 2009). Girişimcilik bağlamında, bir bireyin iş kurma fikrine yönelik tutumu, kişisel inançlar, değerler ve geçmiş deneyimler tarafından şekillendirilir (Bann, 2007). Olumlu bir tutum, bireyi iş kurma fikrini araştırmaya ve bu yönde adımlar atmaya teşvik ederken, olumsuz bir tutum, bireyi bu tür eylemlerden uzak tutabilir. Bu tutumlar, bireyin girişimcilik fırsatlarını nasıl algıladığı ve bu

fırsatlar karşısında nasıl hareket edeceği üzerinde doğrudan bir etkiye sahiptir (Hui-Chen, 2014).

5.2.2. Sosyal Normlar

Sosyal normlar, bir topluluk veya sosyal grup içinde kabul edilen davranış, uygulama ve inanç kalıplarıdır (Meek vd., 2010). Bireyler, genellikle çevrelerindeki insanların beklentilerine uyum sağlamaya yönelik bir baskı hissetmektedirler. Girişimcilikle ilgili sosyal normlar, bir bireyin iş kurma fikrine yönelik tutumunu ve niyetini etkileyebilmektedir (Liñán vd., 2011). Örneğin, girişimciliğin yüksek derecede değerlendirildiği bir toplumda, bireyler iş kurma fikrini daha olumlu karşılayabilir ve bu yönde adımlar atmaya daha yatkın olabilirler. Tersine, girişimciliğin riskli veya uygun olmayan bir çaba olarak görüldüğü toplumlarda, bireyler iş kurma fikrine karşı daha çekingen olabilirler (Brindley, 2005).

5.2.3. Davranış Kontrolü

Davranış kontrolü, bireyin belirli bir davranışı gerçekleştirme kapasitesi ve kontrolü hakkındaki algısını ifade etmektedir. Bu kavram, bireyin davranış üzerinde ne kadar kontrole sahip olduğuna dair inancını ve bu davranışın gerçekleştirilmesi için gerekli kaynaklara ve yeteneklere erişimini içermektedir (Ajzen, 2002). Girişimcilik bağlamında, davranış kontrolü, bireyin iş kurma sürecini yönetebilme yeteneğine yönelik algısını yansıtmaktadır (Kolvereid ve Isaksen, 2006). Bu algı, bireyin gerekli beceri, bilgi, finansal kaynaklar ve diğer kaynaklara erişiminin yanı sıra, karşılaşılabilecek engelleri aşma kapasitesini de kapsamaktadır. Yüksek bir davranış kontrolü algısı, bireyi yeni bir iş kurma konusunda daha cesur kılarken, düşük bir kontrol algısı, bireyin bu tür eylemlerden kaçınmasına neden olmaktadır (Ajzen, 2002).

6. DEĞİŞKENLER ARASINDAKİ İLİŞKİLER

6.1. Duygusal Zekâ ve Öz Yeterlilik İlişkisi

21. yüzyılın başından itibaren kişinin duygularını kontrol etme ve kullanma becerisi anlamına gelen duygusal zekâ kavramının kişinin akademik başarısının yanı sıra iş yaşamı ve hatta kişisel başarısı için önemli olduğu dikkate alınmaya başlanmış ve kabul görmüştür. Günümüzde insanın sadece bir beyinden ibaret olmadığı ve bir öğrencinin zekâsının sadece IQ'su ile ölçülmediği konusunda herkes hemfikirdir (Perkins, 1995). Psikoloji alanındaki çalışmalar duyguların insan hayatındaki öneminin keşfedilmesini mümkün kılmıştır.

Duygusal zekânın öz yeterlilik üzerindeki etkisi üzerinde yapılan birçok çalışma yüksek duygusal zekâya sahip bireylerin öz yeterliliklerin daha yüksek ve düşük duygusal zekâya sahip bireylerin öz yeterliliklerinin düşük olduğunu göstermiştir. Aşağıdaki çalışmalar bu hususu teyit etmektedirler:

Villanueva ve Sánchez (2007) üniversite öğrencilerinin duygusal zekâ, liderlik öz yeterliliği ve liderin görev öz yeterliliği ile kolektif görev yeterliliği arasındaki ilişkileri araştırmak için bir çalışma gerçekleştirilmiştir. 217 üniversite öğrencisinin katılımıyla gerçekleştirilen araştırma sonuçları, duygusal zekâ ile liderlik öz yeterliliği arasında olumlu bir ilişkinin olduğunu ortaya koymuştur.

Mortan vd., (2014) üniversite öğrencilerinin duygusal zekâ ile öz yeterlilik ve girişimcilik potansiyeli arasındaki ilişkilerini araştırmak için bir çalışma gerçekleştirmişlerdir. 394 üniversite öğrencisinin katılımıyla gerçekleştirilen araştırma bulgularına göre, duygusal zekânın özellikle duyguları düzenleme ve kullanma boyutlarının girişimci öz yeterliliğini olumlu yönde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Çalışmada ayrıca, öz yeterliliğin duygusal zekâ ile girişimci olma niyeti arasındaki ilişkide arabulucu bir rol oynadığı bulgusuna da ulaşılmıştır.

Gharetepeh vd., (2015) farklı akademik başarı düzeylerine sahip üniversite öğrencilerinin öz yeterliliklerinin belirlenmesinde duygusal zekânın rolünü araştırmak için bir çalışma gerçekleştirilmiştir. 129 üniversite öğrencisinin katılımıyla gerçekleştirilen araştırma sonuçları, duygusal zekâ ile öz yeterlilik arasında olumlu bir ilişkinin olduğunu ortaya koymuştur.

Afifi vd., (2016) üniversite öğrencilerin duyusal zekâ, öz yeterlilik ve akademik performansları arasındaki ilişkileri araştırmak için bir çalışma gerçekleştirmişlerdir. 346 üniversite öğrencisinin katılımıyla gerçekleştirilen araştırmanın bulguları, duygusal zekâ ile öz yeterlilik arasında olumlu bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Yukarıda belirtilen araştırmalar, duygusal zekânın bireylerin öz yeterlilik düzeyleri üzerinde olumlu bir etkisi olduğunu göstermektedir. Duygusal zekâsı yüksek olan kişilerin genellikle daha yüksek öz yeterlilik algılarına sahip olduğu, düşük duygusal zekâya sahip kişilerin ise genellikle daha sınırlı öz yeterlilik algılarına sahip olduğu gözlemlenmiştir. Bu kapsamda geliştirilen hipotez aşağıda sunulmuştur.

H1: Duygusal zekâ ve öz yeterlilik arasında pozitif bir ilişki vardır.

6.2. Kontrol Odağı ve Öz yeterlilik İlişkisi

Rotter (1966), kontrol odağını içsel ve dışsal olarak ayırmıştır. İçsel bir kontrol odağı inancı olan bireyler kaderlerinin efendisi olduklarına inanırlar ve genellikle dış çevreyi kendilerinin kontrol edebileceğine inanan kişilerdir. Dışsal bir kontrol odağı inancı olan bireyler ise, dış koşulları kontrol edemediklerine ve bunların hepsinin kontrollerinin dışında olduğunu düşünen bireylerdir. Albert Bandura (1982) öz yeterlilik kavramını motivasyonun ve insanın başarısının temeli olarak nitelendirmiştir. İnsanlar kendi eylemlerinin sonucunda eğer istedikleri sonuçlara ulaşamayacaklarına inanırlarsa zorluklar karşısında harekete geçmeyecek ve durumu değiştirmek için çaba sarfetmeyeceklerdir. Kontrol odağının öz yeterlilik üzerindeki etkisi üzerine birçok çalışma yapılmıştır. Bu çalışmalardan bazıları ve sonuçları şu şekildedir:

Phulpoto vd. (2018) üniversite öğrencilerinin iç ve dış kontrol odaklarının öz yeterlilikleri üzerindeki etkilerini araştırmak için bir çalışma gerçekleştirmişlerdir. 150 üniversite öğrencisinin katılımıyla gerçekleştirilen araştırma bulgularına göre, yüksek iç kontrol odağına sahip öğrencilerin dış kontrol odağına sahip öğrencilere kıyasla daha yüksek düzeyde öz yeterliliğe sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Hopkins vd. (2020) üniversite öğrencilerinin kontrol odağı ve öz yeterliliklerinin akademik performansları üzerindeki etkilerini araştırmak amacıyla bir çalışma gerçekleştirmişlerdir. 547 üniversite öğrencisinin katılımıyla gerçekleştirilen araştırmanın bulgularına göre, öz yeterliliğin akademik katılım, bilişsel katılım ve

kontrol odağı üzerinde doğrudan ve olumlu bir etkiye sahip olduğu, ayrıca öz yeterliliğin iç kontrol odağı ile daha güçlü bir şekilde ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Harry ve Kaur (2021) üniversite öğrencilerinin cinsiyet farklarını göz önünde bulundurarak öz yeterlilik ile kontrol odağı arasındaki etkileşimi incelemek için bir çalışma gerçekleştirmişlerdir. 80 üniversite öğrencisinin (40 erkek 40 kadın) katılımıyla gerçekleştirilen araştırma bulgularına göre, öz yeterliliğin ve kontrol odağının birbirleri ile ilişkili olduğu sonucuna ulaşmışlardır. İç kontrol odağına sahip öğrencilerin daha yüksek düzeyde öz yeterliliğe sahip oldukları, erkeklerin kadınlara kıyasla daha fazla öz yeterlilik sergilediklerini ve içsel kontrol odağına sahip olduklarını, buna karşın kadınların ise erkeklere kıyasla daha fazla dışsal kontrol odağına sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Au (2015) üniversite öğrencilerinin iç kontrol odaklarının ve öz yeterliliklerinin akademik performansları üzerindeki etkilerini incelemek amacıyla bir çalışma gerçekleştirmiştir. 225 üniversite öğrencisinin katılımıyla gerçekleştirilen araştırma bulgularına göre hem kontrol odağının hem de öz yeterliliğin öğrencilerin akademik performanslarına katkıda bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bulgular ayrıca, öğrenci düzeyinde algılanan kontrolün kontrol odağı ve öz yeterlilik arasında önemli bir aracı rol oynadığı sonucunu ortaya koymuştur.

Yukarıda belirtilen araştırmalar, kontrol odağı ve öz yeterlilik arasındaki ilişkinin önemli olduğunu göstermektedir. İçsel kontrol odağına sahip bireylerin genellikle daha yüksek öz yeterlilik düzeylerine sahip oldukları görülmektedir. Bu bulgular, bireylerin kendi eylemleri üzerindeki kontrol inançlarının, öz yeterlilik algıları ve yaşamları üzerinde etkili bir rol oynadığını vurgulamaktadır. Bu kapsamda geliştirilen hipotez aşağıda sunulmuştur.

H2: Kontrol odağı ve öz yeterlilik arasında pozitif bir ilişki vardır.

6.3. Öz Yeterlilik ve Girişimcilik Niyeti İlişkisi

Başarılı bir girişimci olabilmenin ön koşullarından biri de yüksek bir öz yeterliliğe sahip olunmasıdır. Bandura (1977), yeterlilik duygusunun kişinin amaca yönelik davranışları gerçekleştirme becerisine olan inancının ve karar vermeye götüren güçlü bir tutum oluşturduğunu göstermiş ve böylece öz yeterlik kavramını ortaya koymuştur.

Öz yeterlilik aynı zamanda bir bireyin bir amaca ulaşmak için gerekli eylemleri organize edip gerçekleştirebileceğine dair inancıdır. Girişimcilik bağlamında öz yeterliliğin oynadığı rolü araştırmak için birçok araştırma gerçekleştirilmiştir. Yapılan bazı çalışmalar ve sonuçları aşağıdaki şekildedir:

Bagheri ve Pihie (2013) üniversite öğrencilerinin girişimci öz yeterlilik, öz düzenleme ve girişimcilik niyeti arasındaki ilişkileri incelemek amacıyla bir çalışma gerçekleştirmişlerdir. 722 üniversite öğrencisinin katılımıyla gerçekleştirilen araştırma bulgularına göre öğrencilerin girişimci olma niyetleri üzerinde en anlamlı ve en olumlu etkiye girişimci öz yeterliliğin etki ettiğini, girişimci öz yeterliliğin hem doğrudan hem de dolaylı olarak girişimcilik niyetini etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca öz düzenlemenin girişimci öz yeterlilik ve girişimcilik niyeti arasındaki ilişkiye kısmen aracılık ettiği sonucuna ulaşmışlardır.

Saraih vd. (2018) üniversite öğrencilerinin öz yeterliliklerinin girişimcilik niyeti üzerindeki etkilerini incelemek amacıyla bir çalışma gerçekleştirmişlerdir. 345 mühendislik öğrencisinin katılımıyla gerçekleştirilen araştırma bulguları, öz yeterlilik ile girişimcilik niyeti arasında olumlu bir ilişki olduğunu ortaya koymuştur.

Wijangga ve Sanjaya (2019) üniversite öğrencilerinin girişimci öz yeterliliklerinin girişimcilik niyeti üzerindeki etkilerini incelemek amacıyla bir çalışma gerçekleştirmişlerdir. 104 lisans son sınıf üniversite öğrencisinin katılımıyla gerçekleştirilen araştırma bulguları, öz yeterlilik ve girişimcilik niyeti arasında pozitif bir ilişki bulunduğunu ortaya koymuştur.

Ferreira-Neto vd. (2023) üniversite öğrencilerinin girişimcilik tutkusu, öz yeterlilik, yaratıcılık ve girişimcilik niyeti arasındaki ilişkileri incelemek amacıyla bir çalışma gerçekleştirmişlerdir. 190 üniversite öğrencisinin katılımıyla gerçekleştirilen araştırmanın bulgularına göre, girişimcilik tutkusu ile öz yeterlilik arasında, yaratıcılık ile öz yeterlilik arasında, yaratıcılık ile girişimcilik tutkusu arasında, girişimcilik tutkusu ile girişimcilik niyeti arasında ve öz yeterlilik ile girişimcilik niyeti arasında anlamlı ve pozitif ilişkiler olduğu doğrulanmıştır. Ancak, yapılan analizler sonucunda yaratıcılık ile girişimcilik niyeti arasında anlamlı bir ilişki saptanmamıştır. Ayrıca, cinsiyet, yaş ve eğitim düzeyinin girişimcilik niyeti ile anlamlı bir ilişkiye sahip olmadığı sonucuna varılmıştır.

Yukarıda belirtilen araştırmalar, öz yeterlilik duygusunun girişimcilik niyetini olumlu bir şekilde etkilediğini ortaya koymaktadır. Yüksek öz yeterliliğe sahip bireylerin genellikle iş kurma ve yönetme konusundaki inançları daha güçlü olduğundan, girişimcilik niyetleri de daha yüksektir. Bu bireyler, kendi yeteneklerine olan güvenleri sayesinde daha cesur adımlar atma eğilimindedirler. Öte yandan, düşük öz yeterlilik duygusuna sahip olanlar, genellikle zorlu görevlerden kaçınma eğilimindedirler ve belirlenen hedeflere olan bağlılıkları daha düşüktür. Bu durum, kendi yeteneklerine duyulan güvensizlik nedeniyle girişimcilik niyetinde daha temkinli bir yaklaşım benimsemelerine neden olabilmektedir. Bu kapsamda geliştirilen hipotez aşağıda sunulmuştur.

H3: Öz yeterlilik ve girişimcilik niyeti arasında pozitif bir ilişki vardır.

6.4. Duygusal Zekâ ve Girişimcilik Niyeti İlişkisi

Duygusal zekâ, bir girişimci olmak için önemli bir unsurdur. Çünkü duygusal zekâ, bireyin kendi ve diğer insanların duygularını daha iyi anlamasına olanak sağlar. Girişimciler genellikle zor kararlar alınması, çatışmaların çözümü, ortaklarla ve paydaşlarla müzakere edilmesi gibi birçok stresli ve öngörülemeyen zorlayıcı durumlarla karşı karşıya kalmaktadırlar. Duygusal zekâ, girişimcilerin bu durumlarla daha etkili ve yapıcı bir şekilde başa çıkmasına yardımcı olmaktadır. Ayrıca duygusal zekâ, girişimcilerin olayları farklı açılardan görmelerine, açık fikirli olmalarına ve riskleri daha iyi yönetmelerine yardımcı olmak suretiyle yaratıcılığı ve yenilikçiliği artırabilmektedir. Duygusal zekânın girişimcilik niyeti üzerindeki etkisi üzerine birçok çalışma yapılmıştır. Bu çalışmalardan bazıları ve sonuçları şu şekildedir:

Miao vd. (2018) duygusal zekâ ve girişimcilik niyeti arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla bir çalışma gerçekleştirmişlerdir. Bu kapsamda meta-analiz yöntemi kullanılarak 12 farklı çalışmanın bulguları bir araya getirilmiş ve duygusal zekâ ile girişimcilik niyeti arasındaki genel ilişki incelenmiştir. Bulgular, duygusal zekânın girişimcilik niyeti ile önemli ve pozitif bir ilişkisi olduğunu göstermiştir.

McLaughlin (2019) girişimcilik kariyeri niyeti, duygusal zekâ ve girişimcilik öz yeterliliği arasındaki ilişkileri incelemek amacıyla bir çalışma gerçekleştirmiştir. 218 işletme öğrencisinin katılımıyla gerçekleştirilen araştırmanın bulgularına göre,

duygusal zekâ algısı arttıkça girişimcilik kariyeri niyeti artmakta ve girişimcilik öz yeterliliği arttıkça kariyer niyetinin güçlendiği sonucuna ulaşılmıştır.

Kanonuhwa vd. (2018) üniversite öğrencilerinin girişimcilik niyetlerinin gelişiminde duygusal zekânın etkilerini inceleyen bir çalışma gerçekleştirmişlerdir. 385 üniversite öğrencisinin katılımıyla gerçekleştirilen araştırma bulgularına göre, duygusal zekâ ile girişimcilik niyeti arasında doğrudan bir ilişki tespit edilmiştir. Bu ilişkinin en güçlü olduğu nokta duygu düzenlemesi ile girişimcilik niyeti arasında, en az anlamlı ilişkinin ise duygu kullanımı ile girişimcilik niyeti arasında olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Yuliyanti (2021) üniversite öğrencileri üzerinde girişimcilik öğreniminin ve duygusal zekânın girişimcilik niyeti üzerindeki etkilerini incelemek amacıyla bir çalışma gerçekleştirmiştir. 233 muhasebe öğrencisinin katılımıyla gerçekleştirilen araştırma bulgularına göre, girişimcilik öğreniminin ve duygusal zekânın girişimcilik niyetini olumlu ve anlamlı şekilde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Bu araştırmalar, duygusal zekânın girişimcilik niyetini olumlu yönde etkilediğini güçlü bir şekilde göstermektedir. Yüksek duygusal zekâya sahip girişimciler, güçlü ilişkiler kurma, stresle başa çıkma ve etkili kararlar alma konusunda avantaj elde edebilmektedirler. Duygusal zekâsı düşük olan bireyler, iletişim sorunları, stres yönetimi zorlukları ve ekip çalışmasındaki sıkıntılarla daha fazla karşılaşma eğilimindedirler. Girişimciler için duygusal zekâ, iş dünyasındaki belirsizliklerle başa çıkma ve sürdürülebilir başarı elde etme konusunda kritik bir rol oynamaktadır. Bu kapsamda geliştirilen hipotez aşağıda sunulmuştur.

H4: Duygusal zekâ ve girişimcilik niyeti arasında pozitif bir ilişki vardır.

6.5. Kontrol Odağı ve Girişimcilik Niyeti İlişkisi

Girişimcilik niyeti, bir iş kurma ve yürütme isteği olarak tanımlanırken, kontrol odağı, kişinin hayatındaki olayları kontrol etme yeteneğine ilişkin algısıdır. Dolayısıyla bir kişinin hayatındaki olaylar üzerinde kendi kontrolüne ilişkin algısı, girişimci olma niyetini etkileyebilmektedir. Kontrol odağı ile girişimcilik niyeti arasında bir ilişki söz konusudur. Yapılan birçok akademik çalışma bu hususu teyit etmektedir. Bu konu üzerine yapılan bazı araştırılalar ve sonuçları şu şekildedir:

Ekawarna vd. (2020) üniversite öğrencilerinin başarı ihtiyacının ve kontrol odağının girişimcilik niyetleri üzerindeki etkilerini inceleyen bir çalışma gerçekleştirmişlerdir. 236 üniversite öğrencisinin katılımıyla gerçekleştirilen araştırma bulgularına göre hem başarı ihtiyacının hem de kontrol odağının girişimcilik niyeti üzerinde hem kısmi hem de birlikte pozitif etkisinin olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Arkorful ve Hilton (2022) üniversite öğrencilerinin girişimcilik niyetleri üzerinde kontrol odağının (iç-dış) etkilerini inceleyen bir çalışma gerçekleştirmişlerdir. 300 lisans son sınıf öğrencisinin katılımıyla gerçekleştirilen araştırma bulgularına göre hem iç hem de dış kontrol odağı ile girişimcilik niyeti arasında anlamlı ve pozitif bir ilişki olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Ayrıca, cinsiyetin kontrol odağı ile girişimcilik niyeti arasındaki ilişkide herhangi bir etkisinin olmadığı belirtilmiştir.

Baluku vd. (2018) üniversite öğrencilerinin kontrol odağı ve kültürel inançlarının girişimcilik davranışları ve kendi işlerini kurma niyetleri üzerindeki etkilerini incelemek amacıyla bir çalışma gerçekleştirmişlerdir. 590 üniversite öğrencisinin katılımıyla gerçekleştirilen araştırma bulgularına göre hem iç kontrol odağının hem de kültürün girişimcilik niyetini pozitif ve anlamlı olarak etkilediği sonucuna ulaşmışladır.

Mueller ve Thomas (2001) iç kontrol odağı ve yenilikçiliğin girişimcilik üzerinde bir etkisinin olup olmadığını incelemek amacıyla bir çalışma gerçekleştirmişlerdir. Hipotezler 9 farklı ülkede yer alan üniversitelerin üçüncü ve dördüncü sınıflarında okumakta olan 1800'den fazla üniversite öğrencisinin anket sorularına verdikleri cevaplar aracılığıyla test edilmiştir. Araştırma bulguları iç kontrol odağı ve yenilikçilik özelliklerinin girişimcilik niyetini etkilediğini ortaya koymuştur. Ayrıca, kültürel faktörlerin de girişimcilik üzerinde belirleyici bir rol oynadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bazı kültürlerin girişimciliği destekleyici olduğu gözlemlenirken, bireyci kültürlerde iç kontrol odağına sahip olmanın girişimcilik niyetini artırdığı tespit edilmiştir. Ayrıca, kültürün girişimcilik potansiyelini etkileyebileceğini ve kültürel farklılıkların ulusal ve bölgesel düzeyde çeşitliliklere neden olabileceği ortaya konmuştur.

Yukarıda belirtilen araştırmalar, kontrol odağının girişimcilik niyetinin oluşmasında önemli bir faktör olduğunu ve bireylerin girişimci olma kararlarını etkileyebileceğini göstermektedir. Bu araştırmalar ayrıca kontrol odağının, iş planlaması, iş türü seçimi ve işin hayatta kalması gibi girişimciliğin farklı yönleri üzerinde de önemli bir etkiye

sahip olduğunu vurgulamaktadırlar. Bu kapsamda geliştirilen hipotez aşağıda sunulmuştur.

H5: Kontrol odağı ve girişimcilik niyeti arasında pozitif bir ilişki vardır.

7. YÖNTEM VE BULGULAR

7.1. Araştırma Modeli

Duygusal zekâ ve kontrol odağının öz yeterlilik ile girişimcilik niyeti üzerindeki etkilerini kapsamlı bir şekilde incelemeyi amaçlayan bu araştırma çerçevesinde geliştirilmiş olan model, Şekil 7.1'de gösterilmiştir.

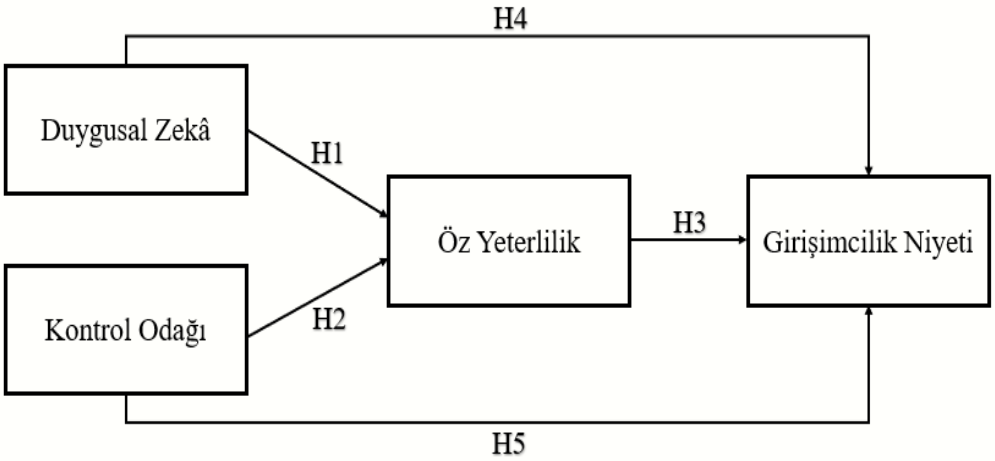

Şekil 7.1: Araştırma Modeli

7.2. Örneklem ve Veri Toplama Süreci

Araştırma bünyesinde, 2022/2023 akademik yılında, Gebze Teknik Üniversitesi'nin farklı bölümlerinde ve sınıf seviyelerinde eğitim gören 382 lisans öğrencisi ile anket çalışması yapılmıştır. Bu anketlerden 55'i birebir görüşmelerle tamamlanmış, 327'si ise çevrimiçi olarak yanıtlanmıştır. Hatalı doldurulan 7 anket çıkarılmış ve analiz için toplam 375 anket kullanılmıştır. Ankette toplam 51 soru bulunmaktadır. Bu sorulardan 9'u demografik ve betimleyici sorular, 42'si ise değişkenlere ait 4 farklı ölçek sorularından oluşmaktadır.

7.3. Ölçekler

Veriler anketler aracılığıyla toplanmıştır. Oluşturulan anket toplam beş bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde demografik ve betimleyici sorular yer alırken, diğer dört bölümde duygusal zekânın, kontrol odağının, öz yeterliliğin ve girişimcilik niyetinin değişkenlerine ait ölçekler yer almaktadır. Ölçekler için 5'li bir Likert ölçeği kullanılmıştır. Üniversite öğrencileri, anket sorularına cevap verirken 1 ila 5 arasındaki seçenekleri kullanarak tercihlerini belirtmişlerdir. Bu seçenekler, "Kesinlikle katılmıyorum" ve "Kesinlikle katılıyorum" arasındaki çeşitli derecelendirmeleri içermektedir.

7.3.1. Duygusal Zekâ Ölçeği

Wong ve Law'ın geliştirdiği WLEIS (2002) "Duygusal Zekâ Ölçeği" kullanılmıştır. Türkçesi Zehir ve Sudak'ın (2013) çalışmasından temin edilmiştir. WLEIS ölçeği Mayer vd. (1999) tarafından geliştirilen yetenek bazlı modele dayanmaktadır. Ölçek dört boyutludur ve on altı ifadeden oluşmaktadır. Bireylerin duygusal zekâsını ölçmek için bu ölçek işletme ve psikoloji alanlarında yaygın olarak kullanılmaktadır. Ölçek, çeşitli kültürel bağlamlara uyarlanmış ve birçok dile çevrilmiştir.

7.3.2 Kontrol Odağı Ölçeği

Kontrol odağı ölçeği için Mueller ve Thomas (2001) tarafından geliştirilen içsel-dışsal "Kontrol Odağı Ölçeği" kullanılmıştır. Türkçe çevirisi Özer ve Topaloğlu'nun (2007) çalışmasından temin edilmiştir. Ölçek Rotter'in içsel dışsal kontrol odağı ölçeği temel alınarak oluşturulmuş bir ölçektir. Ölçek iki boyutludur ve toplam 10 maddeden oluşmaktadır. Soruların 6'sı kontrol odağının dışsal boyutunu, 4'ü ise içsel boyutunu ölçmektedir. Ölçek, işyerinde algılanan kontrol odağını ve ayrıca performans, iş tatmini, bağlılık ve terfi gibi konular arasındaki ilişkileri incelemek için örgütsel psikoloji araştırmalarında yaygın olarak kullanılmaktadır.

7.3.3. Öz Yeterlilik Ölçeği

Schwarzer ve Jerusalem'in geliştirdiği (1995) "Genel Öz Yeterlilik Ölçeği" kullanılmıştır. Türkçesi Yeşilay'ın (1996) çalışmasından alınmıştır. Ölçek, bireylerin

kendi yetenekleri hakkındaki algılarını ölçmek için kullanılan tek boyutlu bir ölçektir ve on maddeden oluşmaktadır. Bu ölçek, Bandura'nın (1977) algılanan öz yeterlilik teorisine dayanmaktadır. Türkçe de dahil olmak üzere, ölçek şu anda 32 farklı dile çevrilmiştir.

7.3.4. Girişimcilik Niyeti Ölçeği

Linan ve Chen'in geliştirdiği (2009) "Girişimcilik Niyeti Ölçeği" kullanılmıştır. Türkçesi Şeşen ve Basım'ın (2012) çalışmasından temin edilmiştir. Ajzen'in (1991) Planlı Davranış Teorisi'ne dayanan bu ölçek, insanların iş kurma niyetlerini ölçmek için kullanılmaktadır. Ölçek, tek boyutlu olup toplam altı madde içermektedir. Ayrıca, farklı dillerde, toplumlarda ve kültürlerde girişimcilik niyetini ölçmek için yaygın olarak kullanılan bir ölçektir.

7.4. Verilerin Analizi ve Bulgular

Verilerin analizi için SPSS paket programı kullanılmıştır. Güvenilirlik, faktör ve regresyon analizleri kullanılarak hipotezler test edilmiştir.

7.4.1.Demografik Bulgular

Bu kısımda, 375 lisans öğrencisinin anket sonuçlarına dayalı demografik ve betimleyici özellikleri sunulmaktadır. Katılımcılara cinsiyetleri, yaşları, okudukları bölümler, sınıfları, öğrenci kulüplerine üyelik durumları, medeni durumları, çalışma durumları, ailelerinde girişimcilik geçmişi olan birey bulunup bulunmadığı ve mezuniyet sonrası çalışmayı düşündükleri sektörlerle ilgili sorular yöneltilmiştir. Bulgular aşağıdaki tablolarda gösterilmiştir.

Tablo 7.1'de görüleceği üzere, ankete katılan öğrencilerin 195'i kadın 180'i erkektir.

Tablo 7.1: Cinsiyet Dağılımı

CİNSİYET DAĞILIMI	ÖĞRENCİ SAYISI
Kadın	195
Erkek	180
TOPLAM	**375**

Tablo 7.2'de görüldüğü üzere ankete katılan öğrencilerin 240'ı 18 ila 21 yaş grubunda, 125'i 22 ila 25 yaş grubunda, 5'i 26 ila 29 yaş grubunda ve 5'i ise 30 yaş üstündedir.

Tablo 7.2: Yaş Aralığı Dağılımı

YAŞ ARALIĞI	ÖĞRENCİ SAYISI
18-21	240
22-25	125
26-29	5
30 +	5
TOPLAM	**375**

Tablo 7.3'de görüldüğü üzere öğrencilerin 16'sı bilgisayar mühendisliği, 13'ü biyomühendislik, 10'u çevre mühendisliği, 23'ü elektronik mühendisliği, 11'i endüstri mühendisliği, 7'si fizik, 1'i harita mühendisliği, 81'i iktisat, 8'i inşaat mühendisliği, 90'ı işletme, 13'ü kimya, 17'si kimya mühendisliği, 14'ü makine mühendisliği, 17'si malzeme bilimi ve mühendisliği, 8'i matematik, 13'ü mimarlık, 25'i moleküler biyoloji ve genetik, 2'si şehir ve bölge planlama, 6'sı ise uçak mühendisliği bölümünde okumaktadır.

Tablo 7.3: Eğitim Görülen Bölüm

BÖLÜM	ÖĞRENCİ SAYISI	BÖLÜM	ÖĞRENCİ SAYISI
Bilgisayar Müh.	16	Kimya	13
Biyomühendislik	13	Kimya Müh.	17
Çevre Müh.	10	Makine Müh.	14
Elektronik Müh.	23	Malzeme Bilimi ve Müh.	17
Endüstri Müh.	11	Matematik	8
Fizik	7	Mimarlık	13
Harita Müh.	1	Moleküler Biyoloji ve Gen.	25
İktisat	81	Şehir ve Bölge Planlama	2
İnşaat Müh.	8	Uçak Müh.	6
İşletme	90		
TOPLAM: 375			

Tablo 7.4'te görüldüğü üzere ankete katılan lisans öğrencilerinin 161'i 1.sınıfta, 126'sı 2.sınıfta, 54'ü 3.sınıfta, 34'ü ise 4.sınıfta eğitim görmektedir.

Tablo 7.4: Eğitim Görülen Sınıf

EGİTİM GÖRÜLEN SINIF	ÖĞRENCİ SAYISI
Birinci Sınıf	161
İkinci Sınıf	126
Üçüncü Sınıf	54
Dördüncü Sınıf	34
TOPLAM	**375**

Tablo 7.5'te görüldüğü üzere ankete katılan öğrencilerin 241'inin bir öğrenci kulüp üyeliği bulunmakta, 134'ünün ise herhangi bir öğrenci kulüp üyeliği bulunmamaktadır.

Tablo 7.5: Öğrenci Kulüp Üyeliği

ÖĞRENCİ KULUP ÜYELİĞİ	ÖĞRENCİ SAYISI
Var	241
Yok	134
TOPLAM	**375**

Tablo 7.6'da görüldüğü üzere ankete katılan öğrencilerin 370'i bekar, 5'i ise evlidir.

Tablo 7.6: Medeni Durum

MEDENİ DURUM	ÖĞRENCİ SAYISI
Bekâr	370
Evli	5
TOPLAM	**375**

Tablo 7.7'de görüldüğü üzere ankete katılan öğrencilerin 64'ü çalışmakta, 311'i ise çalışmamaktadır.

Tablo 7.7: İstihdam Durumu

İSTİHDAM DURUMU	**ÖĞRENCİ SAYISI**
Çalışıyor	64
Çalışmıyor	311
TOPLAM	**375**

Tablo 7.8'de görüldüğü üzere ankete katılan öğrencilerin 117'sinin ailesinde bir girişimci bulunmakta, 258'inin ise ailesinde bir girişimci bulunmamaktadır.

Tablo 7.8: Ailede Girişimci Varlığı

AİLEDE GİRİŞİMCİ VARLIĞI	**ÖĞRENCİ SAYISI**
Var	117
Yok	258
TOPLAM	**375**

Tablo 7.9'da görüldüğü üzere ankete katılan öğrencilerin 74'ü kamu 'da 177'si özel sektörde, 124'ü ise kendi işinde çalışmak istemektedir.

Tablo 7.9: Çalışmak İstenen Sektör

ÇALIŞMAK İSTENEN SEKTÖR	**ÖĞRENCİ SAYISI**
Kamu	74
Özel Sektör	177
Kendi İşim	124
TOPLAM	**375**

7.4.2. Faktör Analizi

Faktör analizi, benzer özelliklere sahip değişkenleri özetleyerek temel faktörleri belirlemeye yönelik istatistiksel bir yöntemdir. Bu çalışmada, veri setinin faktör analizi için uygunluğunu değerlendirmek amacıyla Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) Örneklem Uygunluk Ölçüsü ve Bartlett'in Küresellik Testi kullanılmıştır. Kaiser-Meyer-Olkin Örneklem Uygunluk Ölçüsü değeri 0,924 olarak elde edilmiştir, bu da kullanılan örneklemin faktör analizi için uygun olduğunu göstermektedir. Ayrıca, Bartlett'in Küresellik Testi yaklaşık Ki-Kare değeri 8705,576, serbestlik derecesi (Df) 861 ve anlamlılık (Sig.) değeri ise 0,000 olarak bulunmuştur. Bu değerler, veri setinin çoklu normal dağılıma sahip olduğunu ve faktör analizi için uygunluk gösterdiğini ortaya koymaktadır.

KMO ve Bartlett'in Küresellik Testi sonuçları Tablo 7.10'da gösterilmektedir.

Tablo 7.10: KMO ve Bartlett's Testi

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.		,924
Bartlett's Test of Sphericity	Approx. Chi-Square	8705,576
	Df.	861
	Sig.	,000

Faktör analizi, duygusal zekâ, kontrol odağı, öz yeterlilik ve girişimcilik niyeti değişkenlerine yönelik olarak gerçekleştirilmiştir. Toplamda 42 sorudan oluşan bu analizde, her bir soru için faktör yükleri gösterilmiştir. Faktör yükleri, her bir sorunun ilgili faktörü ne kadar etkili bir şekilde temsil ettiğini göstermektedir. Genel bir kural olarak, faktör yükü 0.5'ten büyükse, o sorunun ilgili faktörü iyi bir şekilde temsil edilmiş kabul edilir. Bu değer, sorunun faktörle ne kadar güçlü bir ilişki içinde olduğunu ifade etmektedir.

Kullanılan ölçeklerin faktör analizi bulguları Tablo 7.11'de gösterilmektedir.

Tablo 7.11: Kullanılan Ölçeklere Ait Faktör Analizi Sonuçları

Ölçekler ve Ölçek Soruları				Faktör Yükleri
Duygusal Zekâ (DZ)				
DZ_1				,681
DZ_2				,748
DZ_3				,706
DZ_4				,541
DZ_5				,601
DZ_6				,702
DZ_7				,656
DZ_8				,754
DZ_9				,490
DZ_10				,513
DZ_11				,612
DZ_12				,630
DZ_13				,703
DZ_14				,660
DZ_15				,641
DZ_16				,730
	Kontrol Odağı (KO)			
	KO_1			,650
	KO_2			,698
	KO_3			,569
	KO_4			,673
	KO_5			,685
	KO_6			,574
	KO_7			,554
	KO_8			,687
	KO_9			,605
	KO_10			,617
		Öz Yeterlilik (ÖY)		
		ÖY_1		,679
		ÖY_2		,714
		ÖY_3		,432
		ÖY_4		,572
		ÖY_5		,591
		ÖY_6		,591
		ÖY_7		,553
		ÖY_8		,585
		ÖY_9		,572
		ÖY_10		,531
			Girişimcilik Niyeti (GN)	
			GN_1	,636
			GN_2	,753
			GN_3	,833
			GN_4	,836
			GN_5	,876
			GN_6	,856
AÇIKLANAN TOPLAN VARYANS %64,982				

Duygusal zekâ ölçeğindeki soruların faktör yükleri (0.490 - 0.754) aralığında bulunmuş, kontrol odağı ölçeğiyle ilgili soruların faktör yükleri (0.554 - 0.698) aralığında, öz yeterlilik ölçeğindeki soruların faktör yükleri (0.432 - 0.714) aralığında, ve girişimcilik niyeti ölçeğindeki soruların faktör yükleri (0.636 - 0.876) aralığında bulunmuştur. Bu sonuçlar, her bir ölçeğin ilgili kavramı etkili bir şekilde temsil ettiğini ve güvenilir olduğunu göstermektedir. Ayrıca, bu analiz sonucunda açıklanan toplam varyans %64,982'dir, bu da ölçeklerin toplam varyansın büyük bir kısmını açıkladığını ve bu ölçeklerin bu konularda önemli ölçütler olduğunu göstermektedir.

7.4.3. Korelasyon Analizi

Korelasyon analizi, iki değişken arasındaki ilişkinin gücünü ve yönünü ölçen istatistiksel bir yöntemdir. İki değişkenin ilişkili olup olmadığını ve ne ölçüde ilişkili olduğunu belirlemek için kullanılır. Duygusal zekâ, öz yeterlilik, kontrol odağı ve girişimcilik niyeti ölçeklerine ait ortalamalar, standart sapma değerleri, (Cronbach Alpha) güvenilirlik değerleri ve korelasyon analizi sonuçları Tablo 7.12'de gösterilmiştir.

Tablo 7.12: Korelasyon Analizi Sonuçları

		Ort	**SS**	**CrA**	1	2	3
1	Duygusal Zekâ	3,82	0,57	0,867			
2	Kontrol Odağı	3,72	0,59	0,771	,583**		
3	Öz Yeterlilik	3,75	0,63	0,876	,741**	,531**	
4	Girişimcilik Niyeti	3,67	1,01	0,941	,490**	,372**	,557**

**P<0.01

Korelasyon analizi sonuçlarına göre, duygusal zekâ ile öz yeterlilik arasında pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki saptanmıştır (r=.741, p<0.01). Bu durum, duygusal zekânın yükselmesiyle birlikte bireylerin öz yeterlilik algılarının güçlendiğini göstermektedir. Benzer şekilde, kontrol odağı ile öz yeterlilik arasındaki korelasyon da pozitif ve anlamlıdır (r= .531, p<0.01), bu da yüksek kontrol odağına sahip bireylerin öz yeterlilik seviyelerinin daha yüksek olduğunu vurgulamaktadır. Öz yeterliliğin girişimcilik niyeti üzerindeki etkisi değerlendirildiğinde, öz yeterlilik ile girişimcilik niyeti arasında güçlü bir pozitif ilişki bulunmuştur (r=.557, p<0.01).

Başka bir deyişle, bireylerin kendi yeteneklerine olan güvenlerinin artması, girişimcilik niyetlerini olumlu yönde etkilemektedir. Duygusal zekânın girişimcilik niyeti üzerindeki etkisi incelendiğinde, duygusal zekâ ile girişimcilik niyeti arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir (r=.490, p<0.01). Bu durum, duygusal zekâsı yüksek bireylerin daha yüksek girişimcilik niyetlerine sahip olduğunu göstermektedir. Son olarak, kontrol odağının girişimcilik niyeti üzerindeki etkisi değerlendirildiğinde, kontrol odağı ile girişimcilik niyeti arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür (r=.372, p<0.01). Bu durum, kontrol odağı yüksek bireylerin girişimcilik niyetlerinin daha yüksek olduğunu vurgulamaktadır.

Ankete katılan 375 öğrencinin verdiği yanıtlar incelendiğinde, tüm değişkenlerin ortalaması Likert ölçeğinin 1'den 5'e kadar olan skalasında 2,5'in üzerindedir. Bu durum, öğrencilerin genel olarak orta ve üzeri değerlendirmelerde bulunduklarını göstermektedir.

7.4.4. Değişkenlere Ait Hipotez Testi

Bu kısımda, araştırmaya dahil edilen değişkenlerin hipotezleri istatistiksel olarak analiz edilmiştir. Bu amaçla, değişkenler arasındaki etkiler ve nedensel ilişkiler çoklu regresyon analizi yöntemi ile incelenmiştir.

7.4.4.1. Duygusal Zekâ ve Kontrol Odağının Öz Yeterlilik Üzerindeki Etkileri

Duygusal zekâ ve kontrol odağının öz yeterlilik üzerindeki etkilerine ilişkin regresyon analizi bulguları Tablo 7.13'te sunulmuştur.

Tablo 7.13: Duygusal Zekâ ve Kontrol Odağının Öz Yeterlilik Üzerindeki Etkisi

Model 1	Öz yeterlilik		
	Beta	**T**	**Sig.**
Duygusal Zekâ	,723	15,522	,000**
Kontrol Odağı	,160	3,558	,000**
R^2	.564		
F	240.742		
Sig	.000		

**P<0.01

Model 1, öz yeterlilik ile duygusal zekâ ve kontrol odağı arasındaki ilişkiyi değerlendirmektedir. Bulgular, öz yeterliliğin duygusal zekâ ve kontrol odağı ile pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki içinde olduğunu göstermektedir (her ikisi için de $p<0.01$). Yani, bireylerin öz yeterlilik düzeyleri arttıkça duygusal zekâ ve kontrol odaklılığı da artmaktadır.

Duygusal zekâ ile öz yeterlilik arasında pozitif bir ilişki olduğu hipotezi (H1) desteklenmiştir. Bulgular, literatürdeki önceki çalışmalarla (Villanueva ve Sánchez, 2007; Mortan vd., 2014; Gharetepeh vd., 2015; Afifi vd., 2016) uyum içinde olup, benzer etki oranları göstermektedir.

Kontrol odağı ile öz yeterlilik arasında pozitif bir ilişki olduğu hipotezi (H2) desteklenmiştir. Bulgular, literatürdeki çalışmalarla (Phulpoto vd., 2018; Hopkins vd., 2020; Harry ve Kaur, 2021; Au,2015) uyum içinde olup, benzer sonuçlar ortaya koymaktadır.

Model 1'in R^2 değeri oldukça yüksek olan 0,564 ve F değeri 240,742 olarak bulunmuştur, bu da modelin bağımsız değişkenlerin bağımlı değişken üzerindeki toplam varyansını açıklama gücünü ve modelin istatistiksel olarak anlamlı olduğunu göstermektedir (her ikisi de $p<0.001$). Bu sonuçlar, öz yeterliliğin duygusal zekâ ve kontrol odağı üzerindeki etkilerinin anlamlı olduğunu ve bu faktörlerin öz yeterliliği etkileyebileceğini işaret etmektedir.

7.4.4.2. Duygusal Zekâ, Kontrol Odağı ve Öz Yeterliliğin Girişimcilik Niyeti Üzerindeki Etkileri

Duygusal zekâ, kontrol odağı ve öz yeterliliğin girişimcilik niyeti üzerindeki etkilerine ilişkin regresyon analizi bulguları Tablo 7.14'te sunulmuştur.

Tablo 7.14: Duygusal Zekâ, Kontrol Odağı ve Öz yeterliliğin Girişimcilik Niyeti Üzerindeki Etkisi

Model 2	Girişimcilik Niyeti		
	Beta	**T**	**Sig.**
Duygusal Zekâ	,142	2,112	,035*
Kontrol Odağı	,069	1,297	,195
Öz Yeterlilik	,415	6,439	,000**
R^2	.327		
F	60.072		
Sig	.000		

**P<0.01
*P<0.05

Model 2, girişimcilik niyeti ile duygusal zekâ, kontrol odağı ve öz yeterlilik arasındaki ilişkiyi analiz etmektedir. Bulgulara göre, duygusal zekâ ile girişimcilik niyeti arasında pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($p<0.05$). Bu durum, duygusal zekâsı daha yüksek olan bireylerin girişimcilik niyetinin de daha yüksek olduğunu göstermektedir. Kontrol odağı ile girişimcilik niyeti arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p>0.05$), yani kontrol odağının girişimcilik niyeti üzerindeki etkisi belirgin değildir. Öz yeterlilik ile girişimcilik niyeti arasındaki ilişki ise pozitif ve oldukça güçlüdür ($p<0.01$), yüksek öz yeterliliğe sahip bireylerin daha yüksek bir girişimcilik niyetine sahip oldukları görülmüştür.

Öz yeterlilik ile girişimcilik niyeti arasında pozitif bir ilişki olduğu hipotezi (H3) desteklenmiştir. Bulgular, literatürdeki çalışmalarla (Saraih vd., 2018; Shinnar vd., 2014; Pihie ve Akmaliah 2009; Iro-Idoro ve Evelyn, 2015) uyumlu olup, benzer etkiler sergilemektedir.

Duygusal zekâ ile girişimcilik niyeti arasında pozitif bir ilişki olduğu hipotezi (H4) desteklenmiştir. Bulgular, literatürdeki çalışmalarla (Miao vd., 2018; McLaughlin, 2019; Kanonuhwa vd., 2018; López-Núñez vd., 2022; Yuliyanti, 2021) uyumludur ve benzer sonuçlar ortaya koymaktadır.

Öte yandan, kontrol odağı ile girişimcilik niyeti arasında pozitif bir ilişki olduğu hipotezi desteklenmemiştir (H5). Bu bulgulara paralel olarak, literatürde benzer şekilde desteklenmeyen çalışmalara da rastlanmaktadır (Koh, 1996; Nasip vd., 2017; Sekerbayeva vd., 2023).

Model 2'nin R^2 değeri oldukça yüksek olan 0,327 ve F değeri 60,072 olarak bulunmuştur. Bu sonuçlar modelin bağımsız değişkenlerinin bağımlı değişken üzerindeki toplam varyansını açıklama gücünü ve modelin istatistiksel olarak anlamlı olduğunu göstermektedir (duygusal zekâ, öz yeterlilik, $p<0,001$). Öte yandan, kontrol odağının girişimcilik niyeti üzerindeki etkisi için elde edilen p değeri 0,195'tir. Bu sonuç, istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığını göstermektedir ($P>0,05$). Yani, kontrol odağı değişkeninin girişimcilik niyetini açıklamadaki etkisi istatistiksel olarak belirgin değildir.

7.4.5. Hipotez Sonuçları

Araştırmada test edilen 5 hipotezden 4'ü desteklenmiş 1'i ise desteklenmemiştir. Hipotez sonuçları Tablo 7.15'te sunulmuştur.

Tablo 7.15: Hipotez Sonuçları

H_1	Duygusal zekâ ve öz yeterlilik arasında pozitif bir ilişki vardır.	Desteklendi
H_2	Kontrol odağı ve öz yeterlilik arasında pozitif bir ilişki vardır.	Desteklendi
H_3	Öz yeterlilik ve girişimcilik niyeti arasında pozitif bir ilişki vardır.	Desteklendi
H_4	Duygusal zekâ ve girişimcilik niyeti arasında pozitif bir ilişki vardır.	Desteklendi
H_5	Kontrol odağı ve girişimcilik niyeti arasında pozitif bir ilişki vardır.	Desteklenmedi

8. SONUÇ

Bu araştırmada, duygusal zekâ ve kontrol odağının öz yeterlilik üzerindeki etkileri ile duygusal zekâ, kontrol odağı ve öz yeterliliğin girişimcilik niyeti üzerindeki etkileri incelenmiştir. Araştırma, anket yöntemiyle toplanan verilerin istatistiksel analizini içermekte ve duygusal zekâ ile kontrol odağının öz yeterlilik üzerindeki etkilerini, bu değişkenlerin girişimcilik niyetini nasıl şekillendirdiğini ortaya koymaktadır.

Elde edilen bulgular, duygusal zekânın öz yeterlilik üzerinde olumlu bir etkisi olduğunu göstermektedir. Bu durum, duygusal zekâ düzeyinin artmasıyla birlikte üniversite öğrencilerinin öz yeterlilik algılarının da arttığı anlamına gelmektedir. Bulgular, Villanueva ve Sánchez'in (2007) çalışmasıyla tutarlıdır. Bu araştırmada, üniversite öğrencileri arasında liderlik öz yeterliliği ile duygusal zekâ arasında olumlu bir ilişki bulunmuş, ancak kolektif görev yeterliliği ile anlamlı bir ilişki saptanmamıştır. Gharetepeh vd., (2015) duygusal zekânın öz yeterlilikle pozitif bir ilişkisi olduğunu doğrulamış ve yüksek akademik başarıya sahip öğrencilerin duygusal zekâ ve öz yeterlilik düzeylerinin düşük başarıya sahip olanlara kıyasla daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Çalışmada ayrıca, öz farkındalık, öz motivasyon ve sosyal farkındalık bileşenlerinin öz yeterlilik açısından önemli olduğu vurgulanmıştır. Afifi vd., (2016) kadın üniversite öğrencilerinin genel not ortalamalarının ve duygusal zekâ düzeylerinin erkek öğrencilere göre daha yüksek olduğunu bulmuştur. Mortan vd., (2014) duygusal zekânın duyguları düzenleme ve kullanma boyutlarının girişimci öz yeterliliğini olumlu yönde etkilediğini tespit etmiştir.

Araştırma bulguları, kontrol odağının da öz yeterlilik üzerinde olumlu bir etkisi olduğunu göstermektedir. Kontrol odağı arttıkça üniversite öğrencilerinin öz yeterlilik algıları da artmaktadır. Bu sonuçlar, Sagone ve De Caroli'nin (2014) çalışmasıyla uyumludur. Bu çalışma, kontrol odağının öz yeterlilik üzerinde olumlu bir etkisi olduğunu ve kişisel kontrol inancının artmasının akademik öz yeterliliği güçlendirdiğini göstermiştir. Benzer şekilde, Au (2015) kontrol odağı ile öz yeterlilik arasında anlamlı ve pozitif bir ilişki bulmuştur. Bu çalışmada, kontrol odağı ve öz yeterliliğin öğrencilerin akademik başarılarını ve deneyimlerini etkileyen temel faktörlerden biri olduğunu belirtilmiştir. Phulpoto vd., (2018) ise içsel kontrol odakları yüksek olan üniversite öğrencilerinin, dışsal kontrol odakları yüksek olanlara kıyasla daha yüksek düzeyde öz yeterlilik hissettiklerini tespit etmişlerdir. Hopkins vd., (2020)

iç kontrol odağının güçlenmesinin öğrencilerin öz yeterliliklerini artırdığı sonucuna ulaşmışlardır.

Bulgular, öz yeterlilik ile girişimcilik niyeti arasında pozitif bir ilişki olduğunu da ortaya koymaktadır. Yüksek öz yeterliliğe sahip öğrencilerin girişimcilik niyetlerinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu sonuç, Saraih vd., (2018) mühendislik öğrencileri üzerinde yaptığı çalışmayla uyumludur. Bu çalışmada, öz yeterlilik düzeyinin artmasıyla girişimcilik niyetinin de arttığı belirtilmiştir. Pihie ve Akmaliah (2009) girişimci öz yeterliliğin girişimcilik niyetini hem doğrudan hem de dolaylı olarak etkilediğini tespit etmişler ve öz düzenlemenin bu ilişkiye kısmen aracılık ettiğini göstermişlerdir. Wijangga ve Sanjaya (2019) da benzer bulgular elde etmiş, üniversite öğrencileri arasında öz yeterlilik ile girişimcilik niyeti arasında anlamlı ve pozitif bir ilişki olduğunu gözlemlemişlerdir. Iro-Idoro ve Evelyn (2015) ise öz yeterliliğin girişimcilik niyeti üzerindeki olumlu etkisini doğrulamışlardır. Çalışma, öz yeterliliği yüksek olan öğrencilerin genellikle daha yüksek bir girişimcilik niyetine sahip olduklarını göstermektedir.

Araştırma, duygusal zekâ ile girişimcilik niyeti arasında pozitif bir ilişki olduğunu ortaya koymaktadır. Yüksek duygusal zekâya sahip olan öğrencilerin, girişimcilik niyetleri daha yüksek bulunmuştur. Bu sonuç, Miao vd., (2018) tarafından gerçekleştirilen meta-analiz çalışmasıyla uyumludur. Bu çalışmada, duygusal zekânın girişimcilik niyeti ile olumlu ilişkisi olduğu ortaya konmuştur. McLaughlin (2019) ise duygusal zekâ algısındaki artışın girişimcilik kariyeri niyeti ile pozitif bir ilişkiye sahip olduğunu göstermiştir. Kanonuhwa vd., (2018) duygusal zekâ ile girişimcilik niyeti arasında doğrudan bir ilişki olduğunu ve en güçlü ilişkinin duygu düzenleme ile kaydedildiğini, en az önemli ilişkinin ise duygu kullanımı ile girişimcilik niyeti arasında olduğunu belirtmişlerdir. López-Núñez vd., (2022) duygusal zekâ ile girişimcilik niyeti arasında olumlu bir ilişki bulmuş ve öz yeterliliğin bu ilişkiye aracılık ettiğini tespit etmişlerdir.

Son olarak, araştırma bulguları kontrol odağı ile girişimcilik niyeti arasında anlamlı bir ilişki olmadığını göstermektedir. Bu sonuç, Koh (1996) ve Nasip vd., (2017) çalışmalarının bulgularıyla uyumludur. Bu araştırmalar da kontrol odağı ile girişimcilik niyeti arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığını tespit etmişlerdir. Sekerbayeva vd., (2023) çalışmasında da üniversite öğrencilerinin kontrol odağı ile girişimcilik niyeti arasında istatiksel olarak anlamlı bir ilişki

bulunmamaktadır. Bu çalışmada ayrıca, girişimcilik tutumlarının şekillenmesinde kişisel özelliklerin yanı sıra kurumsal faktörlerin de önemli olduğu vurgulanmıştır.

Araştırmada öne sürülen beş hipotezden dördü desteklenmiş, ancak bir hipotez desteklenmemiştir. Bu durum, araştırmanın belirli bir hipotezi reddetmesine rağmen, genel olarak, elde edilen bulguların çalışmanın ana hipotezlerini desteklediğini göstermektedir. Bu sonuçlar, çalışmanın kapsamlı ve sağlam bir analize dayandığını ve ilgili değişkenler arasındaki ilişkilerin önemli bir şekilde incelendiğini göstermektedir.

Ayrıca, bu araştırma çerçevesinde elde edilen sonuçlar, girişimcilik niyetini şekillendirmede duygusal zekâ ve öz yeterlilik gibi faktörlerin önemli rol oynadığını göstermektedir. Bu faktörlerin girişimcilik eğitimlerinde vurgulanması ve girişimciliği destekleyici programların oluşturulması, potansiyel girişimcilerin yeteneklerini geliştirmelerine yardımcı olabilir. Bu nedenle, girişimcilik eğitimlerinin daha etkili hale getirilmesi ve girişimcilik niyetini arttırmaya yönelik stratejilerin geliştirilmesi gerekmektedir.

Girişimcilik eğitimi, genellikle lisans, yüksek lisans veya doktora seviyelerinde sunulmakta olup, içeriği büyük ölçüde eğitimi veren kuruma bağlı olarak değişmektedir. Bununla birlikte, inovasyon yönetimi, pazar araştırması, risk yönetimi, iş hukuku, girişimcilik kültürü, pazarlama ve satış gibi konular genellikle ortak ve temel derslerin konusudur. Bu çalışmanın sonuçları, gelecekteki girişimcilerin duygusal zekâ ve öz yeterlilik konusunda eğitilmesinin, girişimcilik niyetlerini önemli ölçüde şekillendirebileceğini göstermektedir. Bu nedenle, girişimcilik eğitimlerinin bu alanlara daha fazla odaklanması ve bu becerilerin geliştirilmesine yönelik programların oluşturulması uygun olacaktır.

Bu araştırmanın bazı kısıtları vardır. Veri toplamak için oluşturulan anket sadece Kocaeli'ndeki bir devlet üniversitesinde öğrenim gören lisans öğrencilerine uygulanmıştır. Bu durum, sonuçların genelleştirilebilirliğini sınırlayabilmektedir. İleride yapılacak araştırmalarda farklı coğrafi bölgelerdeki devlet ve vakıf üniversitelerinin, çeşitli lisans/lisansüstü programlarından öğrencilerin ve farklı sosyo-ekonomik profillere sahip katılımcıların dahil edilmesiyle çalışmanın kapsamı genişletilebilir ve sonuçlarının genelleme potansiyeli artırılabilir.

KAYNAKLAR

Afifi, M., Shehata, A., Mahrousabdalaziz, E. (2016). Emotional intelligence, self-efficacy and academic performance among university students. *IOSR Journal of Nursing and Health Science,* 5(3), 74-81.

Agyemang, C. B., Kekesi, E., Larbi, D. (2020). The nexus between locus of control and entrepreneurial intention among final year university students in ghana. *Gender and Behaviour,* 18(3), 16248-16260.

Ahn, H. S., Bong, M., Kim, S. I. (2017). Social models in the cognitive appraisal of self-efficacy information. *Contemporary Educational Psychology,* 48, 149-166.

Ajzen, I. (1991). The theory of planned behavior. *Organizational Behavior and Human Decision Processes,* 50(2), 179-211.

Ajzen, I. (2002). Perceived behavioral control, self-efficacy, locus of control, and the theory of planned behavior 1. *Journal of Applied Social Psychology,* 32(4), 665-683.

Ajzen, I., Fishbein, M., Lohmann, S., Albarracín, D. (2018). The influence of attitudes on behavior. *The handbook of Attitudes, volume 1: Basic principles,* 197-255.

Arakeri, S., Sunagar, B. (2017). Locus of control: influence of internality, externality-others, externality-chance among management students. *The International Journal of Indian Psychology,* 4(2), 155-162.

Arkorful, H., Hilton, S. K. (2022). Locus of control and entrepreneurial intention: a study in a developing economy. *Journal of Economic and Administrative Sciences,* 38(2), 333-344.

Au, E. W. (2015). Locus of control, self-efficacy, and the mediating effect of outcome control: Predicting course-level and global outcomes in an academic context. *Anxiety, Stress and Coping,* 28(4), 425-444.

Bagheri, A., Pihie, Z. A. L., Krauss, S. E. (2013). Entrepreneurial leadership self-efficacy: A Focus on Malaysian student entrepreneurial leaders. *Archives Des Sciences,* 66(1), 690-708.

Baluku, M. M., Bantu, E., Otto, K. (2018). Effect of locus of control on entrepreneurial attitudes and self-employment intentions: The moderating role of individualism. *Journal of Enterprising Culture,* 26(03), 251-283

Bandura, A. (1977). Self-efficacy: toward a unifying theory of behavioral change. *Psychological Review,* 84(2), 191.

Bandura, A. (1982). Self-efficacy mechanism in human agency. American psychologist, 37(2), 122.

Bann, C. L. (2007). “Entrepreneurial lives: A phenomenological study of the lived experience of the entrepreneur, including the influence of values, beliefs, attitudes, and leadership in the entrepreneurial journey”. Doctoral Thesis, Capella University.

Bar-On, R. (1997). “The Emotional Intelligence Inventory (EQ-I): Technical manual”. Multi-Health Systems. Inc, Canada.

Bernardino, S., Freitas Santos, J. (2018). Perception of feasibility and social new ventures success: An exploratory study. *International Journal of Advances in Management, Economics and Entrepreneurship,* 5(6), 1-8.

Boyatzis, R. E., Goleman, D., Rhee, K. (2000). Clustering competence in emotional intelligence: Insights from the Emotional Competence Inventory (ECI). *Handbook of Emotional Intelligence,* 99(6), 343-362.

Boyatzis, R., Goleman, D., Hay, M. (1999). “Emotional Competence Inventory (ECI) Technical manual”. New York: Hay Group.

Brindley, C. (2005). Barriers to women achieving their entrepreneurial potential: Women and risk. *International Journal of Entrepreneurial Behavior and Research,* 11(2), 144-161.

Carden, R., Bryant, C., Moss, R. (2004). Locus of control, test anxiety, academic procrastination, and achievement among college students. *Psychological Reports,* 95(2), 581-582.

Cardon, M. S., Kirk, C. P. (2015). Entrepreneurial passion as mediator of the self–efficacy to persistence relationship. *Entrepreneurship Theory and Practice, 39*(5), 1027-1050.

Cherian, J., & Jacob, J. (2013). Impact of self efficacy on motivation and performance of employees. *International Journal of Business and Management*, 8(14), 80.

Conner, M., Sparks, P. (2005). Theory of planned behaviour and health behaviour. *Predicting Health Behaviour,* 2(1), 121-162.

Darmanto, S., Pujiarti, E. (2020). Developing student’s social entrepreneurial intention. *Management Science Letters,* 10(5), 1103-1106.

Davids, F. (2017). “The theory of planned behaviour and the entrepreneurial event model as predictive models of entrepreneurial intention”, Master Thesis, University of Cape Town.

Davidsson, P. (1995). “Determinants of entrepreneurial intentions”. *In RENT XI Workshop.*

Demirkan, S. (2006), “Özel sektördeki yöneticilerin ve çalışanların bağlanma stilleri, kontrol odağı, iş doyumu ve beş faktör kişilik özelliklerinin araştırılması”, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi.

Doran, J., McCarthy, N., O'Connor, M. (2018). The role of entrepreneurship in stimulating economic growth in developed and developing countries. *Cogent Economics and Finance*, 6(1), 1442093.

Downes, P. E., Crawford, E. R., Seibert, S. E., Stoverink, A. C., Campbell, E. M. (2021). Referents or role models? The self-efficacy and job performance effects of perceiving higher performing peers. *Journal of Applied Psychology*, 106(3), 422.

Drucker, P. F. (1964). The effective administrator. *The Bulletin of the National Association of Secondary School Principals*, *48*(291), 157-166.

Dubini, P., Aldrich, H. (2002). Personal and extended networks are central to the entrepreneurial process. *Entrepreneurship: Critical Perspectives on Business and Management*, 217-228.

Duttweiler, P. C. (1984). The internal control index: A newly developed measure of locus of control. *Educational and Psychological Measurement*, 44(2), 209-221.

Ekawarna, E., Anra, Y., Ayun, Q., Romios, S., Tarnak, T. (2020). Analyzing the effect of need for achievement and locus of control on student entrepreneurial intentions. *Indonesian Research Journal in Education| IRJE|*, 28-42.

Ferreira-Neto, M. N., De Carvalho Castro, J. L., De Sousa-Filho, J. M., De Souza Lessa, B. (2023). The role of self-efficacy, entrepreneurial passion, and creativity in developing entrepreneurial intentions. *Frontiers in Psychology*, 14, 1134618.

Filipiak, S., Łubianka, B. (2020). Locus of control in situations of successes and failures and personality traits in young athletes practicing team sports. *Health Psychology Report*, 8(1), 47-58.

Gardner, H. (1983). "Frames of Mind: A Theory of Multiple Intelligences". New York: Basic Books.

Gharetepeh, A., Safari, Y., Pashaei, T., Razaei, M., Kajbaf, M. B. (2015). Emotional intelligence as a predictor of self-efficacy among students with different levels of academic achievement at Kermanshah University of Medical Sciences. *Journal of Advances in Medical Education and Professionalism*, 3(2), 50.

Goleman, D., (1998) "Working with Emotional Intelligence". Bantam Books, New York.

Goleman, D., (2003). Maxed emotions. *Business Strategy Review*, 14(2), 26-32.

Goleman, D., (1995). "Emotional intelligence: Why it can matter more than IQ for character, health and lifelong achievement". Bantam Books, New York.

Gozali, J., Bialer, I. (1968). Children's Locus of Control Scale: Independence from response set bias among retardates. *American Journal of Mental Deficiency.*

Harper, D. A. (2003). Foundations of entrepreneurship and economic development. *Routledge.*

Harry, R.K., Kaur, H. (2021). Relationship between Self-Efficacy and Locus of Control among College Students : Role of Gender Differences. *Elixir Psychology* 151 (2021) 55212-55215

Hawkins, J., Lewis, M., Klukas, M., Purdy, S., Ahmad, S. (2019). A framework for intelligence and cortical function based on grid cells in the neocortex. *Frontiers in Neural Circuits,* 12, 431889.

Hisrich, R. D., Brush, C. G. (1985). Women and minority entrepreneurs: A comparative analysis. *Frontiers of Entrepreneurship Research,* 566.

Hisrich, Robert D., Peters, Michael P., (2002). "Entrepreneurship" (5th). Boston: McGraw-Hill/Irwin.

Hofeditz, M., Nienaber, A. M., Dysvik, A., Schewe, G. (2017). "Want to" versus "have to": Intrinsic and extrinsic motivators as predictors of compliance behavior intention". *Human Resource Management,* 56(1), 25-49.

Hopkins, C., Ferrell, O. C., Ferrell, L., Hopkins, K., Merkle, A. C. (2020). Self-efficacy, locus of control and engagement as determinants of grades in a principles of marketing class. *Marketing Education Review,* 30(4), 236-251.

Hui-Chen, C., Kuen-Hung, T., Chen-Yi, P. (2014). The entrepreneurial process: an integrated model. *International Entrepreneurship and Management Journal*, 10, 727-745.

Iakovleva, T., Kolvereid, L. (2009). An integrated model of entrepreneurial intentions. *International Journal of Business and Globalisation*, 3(1), 66-80.

Ingram, K. L., Cope, J. G., Harju, B. L., Wuensch, K. L. (2000). Applying to graduate school: A test of the theory of planned behavior. *Journal of Social Behavior and Personality,* 15(2), 215-226.

Iro-Idoro, C. B., Evelyn, U. (2015). Self-efficacy as correlates of entrepreneurial intention of tertiary institution students in Ogun state, Nigeria. *International Journal of Engineering and Innovative Technology (IJEIT),* 5(2), 1-6.

Jean-Baptiste, S. (1803). Traité d'économie politique. Paris, *Crapelet*, 2.

Jerusalem, M., Mittag, W. (1995). Self-efficacy in stressful life transitions. *Self-Efficacy in Changing Societies,* 177-201.

Kanonuhwa, M., Rungani, E. C., Chimucheka, T. (2018). The association between emotional intelligence and entrepreneurship as a career choice: A study on university students in South Africa. *SA Journal of Human Resource Management*, 16(1), 1-9.

Kariv, D., Krueger, N., Cisneros, L., Kashy-Rosenbaum, G. (2023). Embedding the marketing angle into the pursuit of entrepreneurial propensity: roles of perceived feasibility and desirability and stakeholders' support. *International Journal of Entrepreneurial Behavior and Research.*

Kasilingam, R., Sudha, S. (2010). Influence of Locus of Control on Investment Behaviour of Individual Investor. *Vidwat: The Indian Journal of Management*, 3(1).

Kenmegni, N. G. R., Assiga, M. F. B. (2020). Personal background and environmental factors: entrepreneurial intention differences and similarities among Cameroonian students. *Journal of Small Business and Entrepreneurship Development*, *8*(1), 13-26.

Kenye-Duma, A. R. (2022). "Exploring the entrepreneurial intention of students in one Higher Education Institution (HEI)",Doctoral Thesis, Rhodes University.

Koh, H. C. (1996). Testing hypotheses of entrepreneurial characteristics: A study of Hong Kong MBA students. *Journal of Managerial Psychology*, 11(3), 12-25.

Kolvereid, L., Isaksen, E. (2006). New business start-up and subsequent entry into self-employment. *Journal of Business Venturing*, 21(6), 866-885.

Kreitner, R., Kinicki, A., Buelens, M. (2001). *Organizational Behavior*. Irwin/McGraw-Hill.

Kristiansen, S., Indarti, N. (2004). Entrepreneurial intention among Indonesian and Norwegian students. *Journal of Enterprising Culture*, *12*(01), 55-78.

Krueger Jr, N. F., Reilly, M. D., Carsrud, A. L. (2000). Competing models of entrepreneurial intentions. *Journal of Business Venturing*, 15(5-6), 411-432.

Krueger, N. (1993). The impact of prior entrepreneurial exposure on perceptions of new venture feasibility and desirability. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 18(1), 5-21.

Kuehn, K. W. (2008). Entrepreneurial intentions research: Implications for entrepreneurship education. *Journal of Entrepreneurship Education*, 11, 87.

Lai, J. C. (1997). Relative predictive power of the optimism versus the pessimism index of a Chinese version of the Life Orientation Test. *The Psychological Record*, 47, 399-410.

Lam, Y. Y., Chan, J. C. Y. (2017). Effects of social persuasion from parents and teachers on Chinese students' self-efficacy: An exploratory study. *Cambridge Journal of Education*, 47(2), 155-165.

Lane, J., Lane, A. M., Kyprianou, A. (2004). Self-efficacy, self-esteem and their impact on academic performance. *Social Behavior and Personality: An International Journal*, 32(3), 247-256.

Lepojevic, V., Djukic, M. I., Mladenovic, J. (2016). Entrepreneurship and economic development: A comparative analysis of developed and developing countries. *Facta Universitatis, Series: Economics and Organization*, 17-29.

Lesha, J. (2020). Emotional intelligence to achieve success: a theoretical approach. *European Journal of Social Sciences Studies*, 5(5).
Liñán, F., Chen, Y. W. (2009). Development and cross–cultural application of a specific instrument to measure entrepreneurial intentions. *Entrepreneurship Theory and Practice,* 33(3), 593-617.

Liñán, F., Rodríguez-Cohard, J. C., Rueda-Cantuche, J. M. (2011). Factors affecting entrepreneurial intention levels: a role for education. *International Entrepreneurship and Management Journal*, 7, 195-218.

López-Núñez, M. I., Rubio-Valdehita, S., Díaz-Ramiro, E. M. (2022). The role of individual variables as antecedents of entrepreneurship processes: emotional intelligence and self-efficacy. *Frontiers in Psychology*, 13, 978313.

Maddux, J. E. (2016). "Self-efficacy, Interpersonal and intrapersonal expectancies" (pp. 41–46). Routledge/Taylor & Francis Group.

Magaletta, P. R., Oliver, J. M. (1999). The hope construct, will, and ways: Their relations with self-efficacy, optimism, and general well-being. *Journal of Clinical Psychology*, 55(5), 539-551.

Majzub, R. M., Bataineh, M. Z. T., Ishak, N. M., Rahman, S. A. E. M. A. H. (2011). The relationship between locus of control and academic achievement and gender in a selected higher education institution in Jordan. In Proceedings of the 8th WSEAS International Conference on education and educational technology (pp. 215-220). Corfu Island: WSEAS Press.

Maresch, D., Harms, R., Kailer, N., Wimmer-Wurm, B. (2016). The impact of entrepreneurship education on the entrepreneurial intention of students in science and engineering versus business studies university programs. *Technological Forecasting and Social Change*, 104, 172-179.

Mayer, J. D. (2002). MSCEIT: Mayer-Salovey-Caruso emotional intelligence test. *Toronto, Canada: Multi-Health Systems.*

Mayer, J. D., Caruso, D. R., Salovey, P. (1999). Emotional intelligence meets traditional standards for an intelligence. *Intelligence*, 27(4), 267-298.

Mayer, J. D., (2001). A field guide to emotional intelligence. In J. Ciarrochi, J. P. Forgas, J. D. Mayer (Eds.), Emotional intelligence in everyday life. 3-24. Psychology Press.

McBer, H. (1996). "Scaled competency dictionary". Boston: Hay/McBer.

McClelland, D. C. (1961). "*Achieving society"* (Vol. 92051). Simon and Schuster.

McGee, J. E., Peterson, M., Mueller, S. L., Sequeira, J. M. (2009). Entrepreneurial self–efficacy: Refining the measure. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 33(4), 965-988.

McLaughlin, E. (2019). The Role of Emotional Intelligence and Self-Efficacy in Developing Entrepreneurial Career Intentions. *Journal of Higher Education Theory and Practice*, 19(7).

Meek, W. R., Pacheco, D. F., York, J. G. (2010). The impact of social norms on entrepreneurial action: Evidence from the environmental entrepreneurship context. *Journal of Business Venturing*, 25(5), 493-509.

Meng, Q., Zhang, Q. (2023). The influence of academic self-efficacy on university students' academic performance: The mediating effect of academic engagement. *Sustainability*, 15(7), 5767.

Mfazi, S., Elliott, R. M. (2022). The Theory of Planned Behaviour as a model for understanding Entrepreneurial Intention: The moderating role of culture. *Journal of Contemporary Management*, 19(1), 1-29.

Miao, C., Humphrey, R. H., Qian, S., Pollack, J. M. (2018). Emotional intelligence and entrepreneurial intentions: An exploratory meta-analysis. *Career Development International*, 23(5), 497-512.

Moghavvemi, S., Phoong, S. W., Lee, S. T. (2017). Impact of perceived desirability, perceived feasibility and performance expectancy on use of IT innovation: technology adoption decisions and use behaviour. *Vidyodaya Journal of Management*, Vol. 03(1) 43-76

Moritz, S. E., Feltz, D. L., Fahrbach, K. R., Mack, D. E. (2000). The relation of self-efficacy measures to sport performance: A meta-analytic review. *Research Quarterly for Exercise and Sport*, 71(3), 280-294.

Mortan, R. A., Ripoll, P., Carvalho, C., Bernal, M. C. (2014). Effects of emotional intelligence on entrepreneurial intention and self-efficacy. *Revista de Psicología del Trabajo y de las Organizaciones*, 30(3), 97-104.

Mueller, S. L., Thomas, A. S. (2001). Culture and entrepreneurial potential: A nine country study of locus of control and innovativeness. *Journal of Business Venturing*, *16*(1), 51-75.

Nasip, S., Amirul, S. R., Sondoh Jr, S. L., Tanakinjal, G. H. (2017). Psychological characteristics and entrepreneurial intention: A study among university students in North Borneo, Malaysia. *Education+ Training*, 59(7/8), 825-840.

Naude, W. (2008). Entrepreneurship in economic development. No:RP2008-20, World Institute for Development Economics Research

Nelis, D., Quoidbach, J., Mikolajczak, M., Hansenne, M. (2009). Increasing emotional intelligence:(How) is it possible?. *Personality and Individual Differences,* 47(1), 36-41.

Ngugi, J. K., Gakure, R. W., Waithaka, S. M., Kiwara, A. N. (2012). Application of Shapero's model in explaining entrepreneurial intentions among university students in Kenya. *International Journal of Business and Social Research (IJBSR),* 2(4), 125-148.

Nowicki, S., Strickland, B. R. (1973). A locus of control scale for children. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 40(1), 148.

Nunnally, J. C. (1978). Psychometric Theory, 2d Ed. McGraw-Hill.

Ojewumi, A. K., Oyeleke, J. T., Olagundoye, H. F., Ajibewa, O. D., Fagbenro, D. A. (2021). Influence of Locus of Control and Gender on Entrepreneurial Intention among Civil Servants in Osun State, Nigeria. *Ife Social Sciences Review*, 29(2), 81-88.

Özer, P. S., Topaloğlu, T. (2007). Girişimci Ve Yöneticilerin Öğrenilmiş Gereksinimleri İle Kontrol Odaklarinin Kiyaslanmasina Yönelik Bir Araştirma. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* 16(2), 439-456

Padmanabhan, S. (2021). The impact of locus of control on workplace stress and job satisfaction: A pilot study on private-sector employees. *Current Research in Behavioral Sciences*, 2, 100026.

Pajares, F., Johnson, M. J., Usher, E. L. (2007). Sources of writing self-efficacy beliefs of elementary, middle, and high school students. *Research in the Teaching of English,* 104-120.

Perkins, D. (1995). Outsmarting IQ: The emerging science of learnable intelligence, New York : Free Press

Petrides, K. V., Furnham, A. (2001). Trait emotional intelligence: Psychometric investigation with reference to established trait taxonomies. *European Journal of Personality,* 15(6), 425-448.

Phulpoto, N. H., Hussain, A., Anjum, Z., Memon, S. A., Reham, M. U. (2018). Locus of control and its impact on self-efficacy of university graduates. *IJCSNS*, 18(7), 1.

Pihie, Z. A. L., Akmaliah, Z. (2009). Entrepreneurship as a career choice: An analysis of entrepreneurial self-efficacy and intention of university students. *European Journal of Social Sciences*, 9(2), 338-349.

Pinchot, G. (1983). Intrapreneurship: How Firms can Encourage and Keep Their Bright Innovators'. *International Management: Europe,* 38(1), 11-12.

Popova, S. (2012). Locus of control-predictor of health and subjective well–being, *European Medical, Health and Pharmaceutical Journal*, 4.

Resnick, B. (2008). Theory of self-efficacy. *Middle range theory for nursing*, 2, 183-204.

Rosique-Blasco, M., Madrid-Guijarro, A., García-Pérez-de-Lema, D. (2018). The effects of personal abilities and self-efficacy on entrepreneurial intentions, *International Entrepreneurship and Management Journal*, 14, 1025-1052.

Rotter, J. B. (1954). Social learning and clinical psychology. New York, Prentice Hall, Inc.

Rotter, J. B. (1966). Generalized expectancies for internal versus external control of reinforcement. *Psychological Monographs: General and Applied*, 80(1), 1.

Roxas, B. G., Cayoca-Panizales, R., De Jesus, R. (2008). Entrepreneurial knowledge and its effects on entrepreneurial intentions: development of a conceptual framework. *Asia-Pacific Social Science Review*, 8(2), 61-77.

Sagar, G., Anand, B., Perumalla Varalaxmi, A. S., Raj, S. (2023). The role of entrepreneurship in economic growth and development. *Journal of Survey in Fisheries Sciences*, 10(1S), 5940-5955.

Sagone, E., De Caroli, M. E. (2014). Locus of control and academic self-efficacy in university students: The effects of self-concepts. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 114, 222-228.

Salovey, P., Mayer, J. D. (1990). Emotional intelligence, *Imagination, Cognition and Personality*, 9(3), 185-211.

Saraih, U. N., Aris, A. Z. Z., Mutalib, S. A., Ahmad, T. S. T., Abdullah, S., Amlus, M. H. (2018). The influence of self-efficacy on entrepreneurial intention among engineering students. In MATEC Web of Conferences (Vol. 150, p. 05051). EDP Sciences.

Schlegel, K., Mortillaro, M. (2019). The Geneva Emotional Competence Test (GECo): An ability measure of workplace emotional intelligence. *Journal of Applied Psychology*, 104(4), 559.

Schulz, P., Magistretti, P. (2012). “Psychiatrie et neurosciences”, De Boeck.

Schumpeter, J. A. (1912). “The Theory of Economic Development”, Leipzig: Dicker and Humblot.

Schumpeter, J. A. (1934). The Theory of Economic Development: An Inquiry into Profits, Capital, Credit, Interest, and the Business Cycle. Harvard University Press.

Schutte, N. S., Malouff, J. M., Hall, L. E., Haggerty, D. J., Cooper, J. T., Golden, C. J., Dornheim, L. (1998). Development and validation of a measure of emotional intelligence. *Personality and Individual Differences*, 25(2), 167-177.

Schwarzer, R., & Jerusalem, M. (1995). Generalized self-efficacy scale. J. Weinman, S. Wright, & M. Johnston, Measures in health psychology: A user's portfolio. *Causal and control beliefs*, 35(37), 82-003.

Schwarz, E. J., Wdowiak, M. A., Almer-Jarz, D. A., Breitenecker, R. J. (2009). The effects of attitudes and perceived environment conditions on students' entrepreneurial intent: An Austrian perspective. *Education+ Training*, 51(4), 272-291.

Seal, C. R., Andrews-Brown, A. (2010). An integrative model of emotional intelligence: Emotional ability as a moderator of the mediated relationship of emotional quotient and emotional competence. *Organization Management Journal*, 7(2), 143-152.

Sekerbayeva, A., Tamenova, S., Tarman, B., Demir, S., Baizyldayeva, U., & Yussupova, S. (2023). The moderating role of entrepreneurial self-efficacy and locus of control on the effect of the university environment and program on entrepreneurial intention and attitudes. European Journal of Educational Research, 12(3), 1539-1554.

Shane, S. A. (2004). "Academic entrepreneurship: University spinoffs and wealth creation". Edward Elgar Publishing.

Shapero, A. (1975). The displaced, uncomfortable entrepreneur. *Psychology Today*, 9, 83-133.

Shapero, A., Sokol, L. (1982) The social dimensions of entrepreneurship. In C.Kent, D. Sexton and K. Vesper, (Eds.), *Encyclopaedia of Entrepreneurship*, 72-90.

Shepherd, S., Owen, D., Fitch, T. J., Marshall, J. L. (2006). Locus of control and academic achievement in high school students. *Psychological Reports*, 98(2), 318-322.

Shi, Y., Yuan, T., Bell, R., Wang, J. (2020). Investigating the relationship between creativity and entrepreneurial intention: the moderating role of creativity in the theory of planned behavior. *Frontiers in Psychology*, 11, 1209.

Shinnar, R. S., Hsu, D. K., Powell, B. C. (2014). Self-efficacy, entrepreneurial intentions, and gender: Assessing the impact of entrepreneurship education longitudinally. *The International Journal of Management Education*, 12(3), 561-570.

Stajkovic, A. D., Luthans, F. (1998). Self-efficacy and work-related performance: A meta-analysis. *Psychological Bulletin*, 124(2), 240.

Stajkovic, A. D., Luthans, F. (1998). Social cognitive theory and self-efficacy: Goin beyond traditional motivational and behavioral approaches. *Organizational Dynamics*, 26(4), 62-74.

Stewart, S. J. (1992). "The effect of gender on efficacy and expected efficacy in engineering", Doctoral Thesis, Auburn University.

Strecher, V. J., McEvoy DeVellis, B., Becker, M. H., Rosenstock, I. M. (1986). The role of self-efficacy in achieving health behavior change. *Health Education Quarterly*, 13(1), 73-92.

Szafranski, R. (1997). Neocortical warfare? The acme of skill. *Rand-Publications-Mr-All Series*, 395-416.

Şeşen, H., Basım, H. N. (2012). Demografik faktörler ve kişiliğin girişimcilik niyetine etkisi: Spor bilimleri alanında öğrenim gören üniversite öğrencileri üzerine bir araştırma. *Ege Akademik Bakış*, 12, 21-28.

Tentama, F., Abdussalam, F. (2020). Internal locus of control and entrepreneurial intention: A study on vocational high school students. *Journal of Education and Learning (EduLearn), 14*(1), 97-102.

Thorndike, E. L. (1920). Intelligence examinations for college entrance. *The Journal of Educational Research*, 1(5), 329-337.

Thornton, M. (1998). Richard Cantillon and the origin of economic theory. *Journal des économistes et des études humaines*, 8(1), 61-74.

Toma, S. G., Grigore, A. M., Marinescu, P. (2014). Economic development and entrepreneurship. *Procedia Economics and Finance*, 8, 436-443.

Usman, M. A., Sun, X. (2022). Global pandemic and entrepreneurial intention: how adversity leads to entrepreneurship. *Sage Open*, Vol. 12 Issue 3, 1-13.

Van der Bijl, J. J., Shortridge-Baggett, L. M. (2002). The theory and measurement of the self-efficacy construct. Self-efficacy in nursing: *Research and Measurement Perspectives*, 9-28.

Vesper, K. H., 1980, New Venture Strategies, Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.

Villanueva, J. J., Sánchez, J. C. (2007). Trait emotional intelligence and leadership self-efficacy: Their relationship with collective efficacy. *The Spanish Journal of Psychology*, 10(2), 349-357.

Walker, F. A. (1876). "The wages question: A treatise on wages and the wages class" (Vol. 1). H. Holt.

Weinberg, R., Gould, D., Jackson, A. (1979). Expectations and performance: An empirical test of Bandura's self-efficacy theory. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 1(4), 320-331.

Wijangga, J., Sanjaya, E. L. (2019). The relationship between entrepreneurial self-efficacy and entrepreneurial intention among university students, *JEE*, Vol. 8, No. 1, 19-24.

Wong, C. S., & Law, K. S. (2002). Wong and law emotional intelligence scale. *The Leadership Quarterly*, (13), 243-274.

Wu, L., Jiang, S., Wang, X., Yu, L., Wang, Y., Pan, H. (2022). Entrepreneurship education and entrepreneurial intentions of college students: The mediating role of entrepreneurial self-efficacy and the moderating role of entrepreneurial competition experience. *Frontiers in Psychology*, 12, 727826.

Yeşilay, A. (1996). Genelleştirilmiş Öz-yetki Beklentisi. İnternet adresi; http://userpage.fu-berlin.de/~health/turk.htm, Erişim tarihi: 21.02.2024

Yuliyanti, L. (2021, February). The Effect of Entrepreneurship Learning and Emotional Intelligence on Entrepreneurial Intention. "International Conference on Strategic Issues of Economics, Business and, Education (ICoSIEBE 2020)",129-132. Atlantis Press.

Sudak, M. K., Zehir, C. (2013). Kişilik tipleri, duygusal zeka, iş tatmini ilişkisi üzerine yapılan bir araştırma. *Yönetim Bilimleri Dergisi,* 11(22), 141-165.

Zhang, P., Wang, D. D., Owen, C. L. (2015). A study of entrepreneurial intention of university students. *Entrepreneurship Research Journal*, 5(1), 61-82.

Zhao, H., Seibert, S. E., Hills, G. E. (2005). The mediating role of self-efficacy in the development of entrepreneurial intentions. *Journal of Applied Psychology*, 90(6), 1265.

Zulkosky, K. (2009, April). Self-efficacy: a concept analysis. In Nursing forum, Vol. 44, No. 2, 93-102, Malden, USA: Blackwell Publishing Inc.

ÖZGEÇMİŞ

Ümit BAYRAKTAR, Hacettepe Üniversitesi Fransızca Mütercim-Tercümanlık Bölümü'nden 2008 yılında mezun olmuş ve mezuniyetinin ardından 7 yıl boyunca özel sektörde çalışmıştır. 2015 yılından itibaren ise Gebze Teknik Üniversitesi'nde Öğretim Görevlisi olarak görev yapmaktadır. BAYRAKTAR, Fransızca ve İngilizce dillerini bilmektedir.

TEZ ÇALIŞMASI KAPSAMINDA YAPILAN YAYINLAR

Bayraktar, U., Erat, S., Balcioglu, Y. (2023). “The Effects of Emotional Intelligence And Self-Efficacy on Entrepreneurıal Intention: A Study on Undergraduate Students”, Social Science Development Journal. 8 (39) 264-279.

Bayraktar, U., Erat, S., Balcioglu, Y. (2023). “A Review on The Effects of Emotional Intelligence, Locus of Control And Self-Efficacy on Entrepreneurial Intention From 2018 To 2022” Tokyo 7th International Innovative Studies of Contemporary Scientific Research Congress, 479-487, Tokyo, JAPAN, 21-23 April.

EKLER

EK-1: ANKET

Sayın Katılımcı;

Bu anket formu, "**Duygusal zekâ ve kontrol odağının öz yeterlilik ve girişimcilik niyeti üzerine etkisi"** konusuna yönelik gerçekleştirilen yüksek lisans tez çalışmasında veri toplamak amacıyla hazırlanmıştır. Elde edilen veriler, bilimsel amacı dışında "**KESİNLİKLE KULLANILMAYACAK**" tır. Katkılarınızdan dolayı teşekkür ederiz. Saygılarımızla.

Yüksek Lisans Öğrencisi	Tez Danışmanı
Ümit BAYRAKTAR	Doç. Dr. Serhat ERAT

Lütfen tüm soruları cevaplandırınız.

Cinsiyetiniz: ( ) Erkek ( ) Kadın

Yaşınız: ( ) 18-21 ( ) 22-25 ( ) 26-29 ( ) 30 +

Eğitim Gördüğünüz Bölüm: ……

Sınıfınız: ( ) 1.sınf ( ) 2.sınıf ( ) 3.sınıf ( ) 4.sınıf

Öğrenci Kulüp Üyeliğiniz Var Mı?: ( ) Evet ( ) Hayır

Medeni Durumunuz: ( ) Evli ( ) Bekâr

Bir Yerde Çalışıyor Musunuz? ( ) Evet ( ) Hayır

Ailenizde Girişimci Var Mı? ( ) Evet ( ) Hayır

Çalışmak İstediğiniz Sektör: ( ) Kamu ( ) Özel Sektör ( ) Kendi İşim

1.Kesinlikle Katılmıyorum **2.Katılmıyorum** **3.Kararsızım** **4.Katılıyorum** **5.Kesinlikle Katılıyorum**	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
DZ 1: Hissettiğim duyguların sebebinin farkındayım.	1	2	3	4	5
DZ 2: Duygularımı anlama konusunda iyiyim.	1	2	3	4	5
DZ 3: Gerçekten ne hissettiğimi anlarım.	1	2	3	4	5
DZ 4: Mutlu muyum, değil miyim, daima bilirim.	1	2	3	4	5
DZ 5: Arkadaşlarımın duygularını, onların davranışlarından anlarım.	1	2	3	4	5
DZ 6: Başkalarının duyguları konusunda iyi bir gözlemciyim.	1	2	3	4	5
DZ 7: Başkalarının duyguları ve hislerine karşı duyarlıyım.	1	2	3	4	5
DZ 8: Etrafımdaki insanların duygularını anlama konusunda iyiyim.	1	2	3	4	5
DZ 9: Daima kendi amaçlarımı belirlerim ve onlara ulaşmak için en iyisini yapmaya çalışırım.	1	2	3	4	5
DZ 10: Kendime daima yetenekli bir kişi olduğumu söylerim.	1	2	3	4	5
DZ 11: Kendini motive edebilen bir kişiyim.	1	2	3	4	5
DZ 12: En iyisini yapmak için kendimi daima cesaretlendiririm.	1	2	3	4	5
DZ 13: Öfkemi kontrol edebilirim ve zorlukları rasyonel bir şekilde ele alırım.	1	2	3	4	5
DZ 14: Duygularımı kontrol etme konusunda oldukça yetenekliyim.	1	2	3	4	5
DZ 15: Çok kızgın olduğum zamanlarda, her zaman çabucak sakinleşirim.	1	2	3	4	5
DZ 16: Duygularımı kontrolde iyiyim.	1	2	3	4	5
KO 1: Başarım, doğru zamanda doğru yerde olup olmama şansıma dayanır.	1	2	3	4	5
KO 2: Hayatımın büyük bir kısmı tesadüfen gelişen olaylar tarafından kontrol edilir.	1	2	3	4	5
KO 3: Ne istiyorsam gerçekleşir, çünkü şanslıyımdır.	1	2	3	4	5
KO 4: Yaşamım kendi faaliyetlerim tarafından belirlenir.	1	2	3	4	5
KO 5: Ne istiyorsam gerçekleşir, çünkü onun için çok çalışırım.	1	2	3	4	5
KO 6: Benim için o kadar kapsamlı bir plan yapmak gereksizdir, çünkü dönüp duran şeyler kötü bir kader meselesidir.	1	2	3	4	5
KO 7: Hayatımdaki başarı genellikle benim yeteneğime dayanır.	1	2	3	4	5
KO 8: Başıma ne geldiyse, genellikle güçlü pozisyondaki insanlar tarafından olduğuna inanırım	1	2	3	4	5
KO 9: Yaşamımı kontrol ettiğime inanırım.	1	2	3	4	5
KO 10: İşteki başarı genellikle bir şans meselesidir.	1	2	3	4	5

1.Kesinlikle Katılmıyorum **2. Katılmıyorum** **3.Kararsızım** **4.Katılıyorum** **5.Kesinlikle Katılıyorum**	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
ÖY 1: Yeni bir durumla karşılaştığımda ne yapmam gerektiğini bilirim.	1	2	3	4	5
ÖY 2: Beklenmedik durumlarda nasıl davranmam gerektiğini her zaman bilirim.	1	2	3	4	5
ÖY 3: Bana karşı çıkıldığında kendimi kabul ettirecek çare ve yolları bulurum.	1	2	3	4	5
ÖY 4: Ne olursa olsun, üstesinden gelirim.	1	2	3	4	5
ÖY 5: Güç sorunların çözümünü eğer gayret edersem her zaman başarırım.	1	2	3	4	5
ÖY 6: Tasarılarımı gerçekleştirmek ve hedeflerime erişmek bana güç gelmez.	1	2	3	4	5
ÖY 7: Bir sorunla karşılaştığım zaman onu halledebilmeye yönelik birçok fikirlerim vardır.	1	2	3	4	5
ÖY 8: Güçlükleri soğukkanlılıkla karşılarım, çünkü yeteneklerime her zaman güvenebilirim.	1	2	3	4	5
ÖY 9: Ani olayların da hakkından geleceğimi sanıyorum.	1	2	3	4	5
ÖY 10: Her sorun için bir çözümüm vardır.	1	2	3	4	5
GN 1: Bir girişimci olarak her şeyi yapmaya hazırım.	1	2	3	4	5
GN 2: Profesyonel olarak hedefim, bir girişimci olmaktır.	1	2	3	4	5
GN 3: Kendi işimi kurmak ve sürdürmek için her türlü çabayı göstereceğim.	1	2	3	4	5
GN 4: Gelecekte bir iş kurma konusunda kararlıyım.	1	2	3	4	5
GN 5: Ciddi anlamda kendi işimi kurmayı düşünüyorum.	1	2	3	4	5
GN 6: Bir gün kendi işimi kurma konusunda ciddi niyetlerim var.	1	2	3	4	5